

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT NYOLC SZOR SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
 MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 425.
 TELEFON: AUT. 500—25-NEK 54. SZ. MELLÉKÁLLOMASA. — MŰSZAKI ÜGYEKBE AUT. 506—00.
 SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBÍZÁSÁBÓL
 A M. KIR. POSTA JOGASZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESULETENEK
 SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. ALKÉR SÁNDOR M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. NAGY SÁNDOR
 M. KIR. POSTATANACOS.

TÁRSSZERKESZTŐ:

PETAINEK JÓZSEF
 M. KIR. POSTAFŐMÉRNÖK.

A Creed-géptáviró.

Irta: CSIBA VINCE, m. kir. posta műszaki igazgató.

A táviró nem mutatja azt a rohamos, szinte ugrásszerű fejlődést, amelyet édes testvére, a távbeszélő, megtett. Akadtak olyanok, akik meghúzták a lélekharangot a táviró felett. Ezeknek azonban nincs igazuk, mert a fejlődés itt is megvan, csak lassúbb a menete. Hogy ilyen vélemények kialakulhattak, annak tulajdonítom, hogy a táviró ügyeivel, úgy az üzemmél, mint annak eszközeivel szakirodalmunk alig foglalkozik. Nem lesz tehát érdektelen, ha a táviró-berendezéseket alkalmilag folyóiratunk hasábjain ismertetem.

Az első ismertetésem tárgya a *Creed*-géptáviró, amelyet a rádióüzemben alkalmaznak sikeresen.

A géptáviróknak azokat a távirókat mondjuk, amelyek a távirójeleket képző áramlöketeket gépi úton adják ki a vezetékre. A géptávirók dolgozhatnak *Morse*-ábécével, vagy ötös áramkombinációval. A *Creed*-géptáviró azon géptávirók csoportjába tartozik, amelyek a táviratokat *Morse*-ábécével továbbítják. Az ugyancsak *Morse*-ábécével dolgozó *Wheatstone*-géptávirótól a *Creed*-géptáviró annyiban különbözik, hogy a táviratok előkészítése nem kézi, hanem önműködő lyukasztással történik. Ez annyit jelent, hogy az egyes jelelemeket (pont, vonás és jelköz) nem külön-külön kell a szalagba beütni, hanem elég, ha a megfelelő billentyűt lenyomjuk, a lyukkombinációt most már a gép egyszerre és önműködőleg üti a szalagba.

A vevő-állomáson megérkező *Morse*-jeleket valamilyen vevőgépen felvesszük és távirati úrlapra leírjuk. A táviratok leírásának munkáját azonban megtakaríthatjuk, ha oly berendezést iktatunk közbe, amelyik a *Morse*-jeleket átteszti nyomtatott írásra. Ez az áttevő. Az áttevő működtetésére szükségünk van lyukasztott szalagra. A vételnél tehát a jeleket lyukasztással vesszük fel. Ez a szalag teljesen megfelel

annak a szalagnak, amellyel az adás történt. A vevőgépen kapott lyukasztott szalagot beletesszük az áttevőbe, amely most már a Morse-jeleket átteszi nyomtatott betűkre.

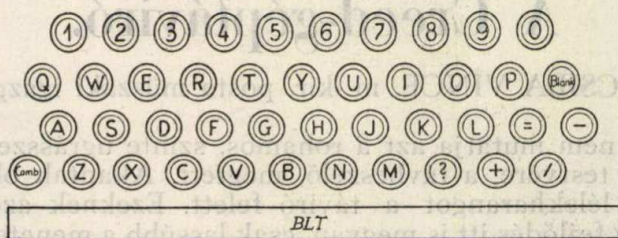
A rendszerhez tartozik a lyukasztó, az adó, az önműködő lyukasztó és az áttevő.

A jelen cikk keretében az adókészülékeket ismertetem, a vevőkészülékek leírását majd később adom.

1. A lyukasztó.

A géptávíróknál a táviratokat legelőbb is elő kell készíteni. Ez alatt azt értjük, hogy a táviratokban előforduló betűknek, számoknak és írásjeleknek megfelelő lyukkombinációkat egy szalagba beütjük. Ez a lyukasztott szalag fog szolgálni az adógép működtetésére.

A lyukasztott szalagon három lyuksor látható. A két szélső, nagyobb lyukakból álló sor tartozik a lyukkombinációhoz, a középső kisebb lyukak pedig arra valók, hogy azokba a szalagtovábbító szer-

1. ábra.

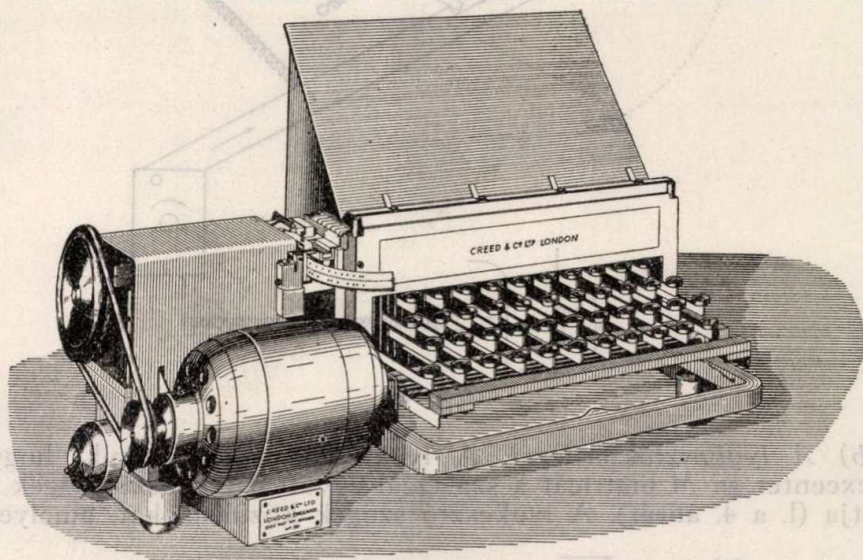
kezet fogaskerekével belekapaszkodhasson. A Morse-pontnak lyukkombinációját a két szélső sorban, egymás felett levő lyuk alkotja, míg a Morse-vonásnak a két szélső sorban olyan két lyuk felel meg, amelyek közül az alsó a felsőhöz képest a szalag haladási irányával ellentétesen egy lyukosztással el van tolva, végre a Morse-jelköznek sem a felső, sem az alsó sorban lyuk nem felel meg.

A lyukcsoport beütése a szalagba úgy történik, hogy a lyukasztó megfelelő billentyűjét lenyomjuk. A lyukasztás teljesen önműködőleg történik; utána a szalag a lyukcsoport szélességének megfelelő résszel, amelyhez még a jelköz távolságát is hozzá kell adni, tovahalad. Mint látni fogjuk, a lyukasztó a rábízott összes feladatokat gépi úton végzi el. Egy elektromotor van ebben segítségére. Amint valamelyik billentyűt lenyomjuk, az állandóan forgó motor a lyukasztó excenter-tengelyével egy fordulatra összekapcsolódik és a fordulat végén az önműködőleg szétkapcsolódik. Ez alatt a fordulat alatt elvégzi a gép a lyukasztást és ez után a szalag továbbítását.

A lyukasztó 42 billentyűje a közönséges írógépekéhez hasonlóan négy sorban van elhelyezve. Az első — legfelső — sorban is, a következő mindinkább alacsonyabban fekvő sorokban egymás után 11, 11 és 10 billentyű helyezkedik el. Legalul találjuk a gép egész szélességét kitevő BLT-billentyűt. A betűk, számok és írásjelek elosztását

a billentyükön az 1. ábra mutatja, magát a lyukasztót pedig a 2. ábra tünteti fel.

a) *A hajtószerkezet.* A lyukasztó baloldalán van elhelyezve az $\frac{1}{30}$ lóerős elektromotor, amely szíjáttétel útján (l. a 2. ábrát) hajtja a *T* tengelyt (l. a 3. és 4. ábrákat). A két tengely áttételi viszonya 1 : 3. A *T* tengelyre van rátolva az *E* excenterhüvely, amely az állandóan forgó *T* tengellyel csak akkor kapcsolódik össze, de akkor is csak egy fordulatra, ha a lyukasztón valamelyik billentyűt lenyomjuk. A fordulathoz a két tengely összeköttetése önműködőleg — hasonlóan a Hughes-gép kapcsoló szerkezetéhez — megszűnik. Az össze-, illetőleg szétkapcsoló szerkezet a következő: az *E* excenterhüvelynek egy helyen kimetszése van; ebben van elhelyezve és csapágyazva a *K* akasztó

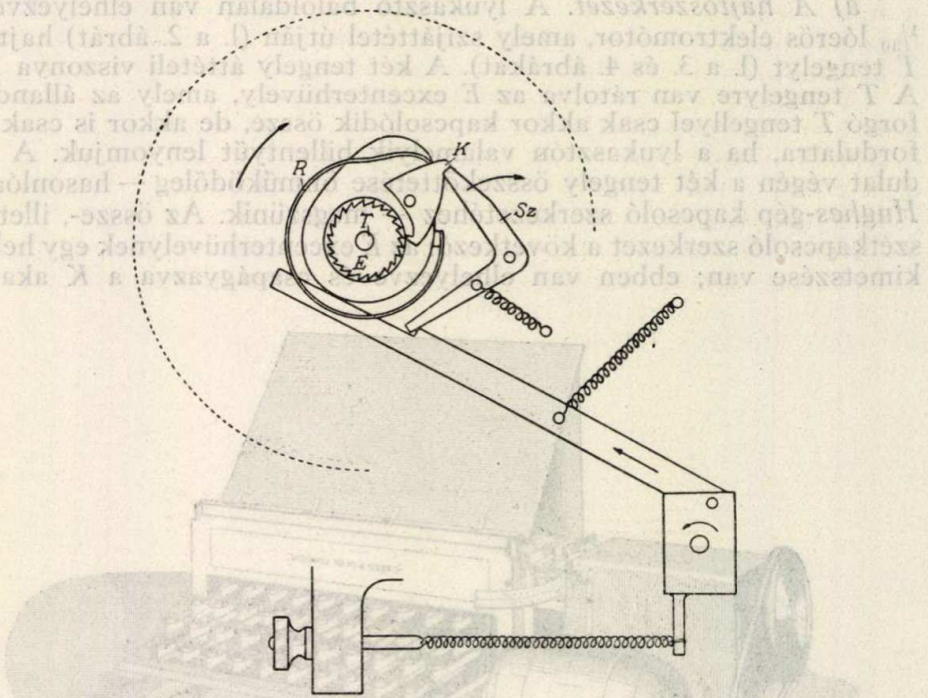

2. ábra.

kilincs. Ezen a helyen a *T* tengelyre egy kis átmérőjű fogaskerék van ráhúzva. A kilincstre ráfeszül az *R* rúgó és azt a *T* tengely fogaskereke felé törekszik eltolni. A kilincs a *T* tengely fogaskerekének fogába csak akkor tud belekapaszkodni, tehát a *T* tengely csak akkor tudja magával vinni a kilincs segítségével az *E* excentert, amikor az *Sz* szög-emelő a kilincs útjából kitér. Ez pedig akkor következik be, ha valamelyik billentyűt lenyomjuk. Most már az excenterhüvely a *T* tengellyel együtt egyetlenegy fordulatot tesz. A fordulat végén a szétkapcsolódásnak kell bekövetkeznie. Ez úgy történik meg, hogy a hüvely fordulata közben az *Sz* szögemelő felső karja a *K* kilincset kiemeli a *T* tengely fogaskerekének fogai közül s így az excenterhüvely megáll. Az össze-, illetőleg a szétkapcsolódás menetét a 3. ábrából jól lehet látni

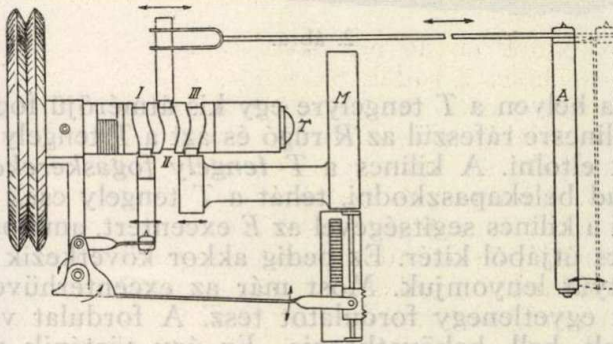
Az excenterhüvelybe három excentercsatorna van bevésve (l. a 4. ábrát). Az excenterhüvely egy-egy fordulata alatt három emelőszer-

kezetet hoz működésbe. Ezek az emelők a tengely irányában ide-oda elmozdulnak és elvégzik a rájuk bízott feladatot.

3. ábra.

b) *A lyukasztószerkezet.* A lyukasztás úgy történik, hogy a III. excenter az *M* matricát a szalaggal együtt a lyukasztószögek felé taszítja (l. a 4. ábrát). A lyukasztó szögek közül azokat, amelyek a

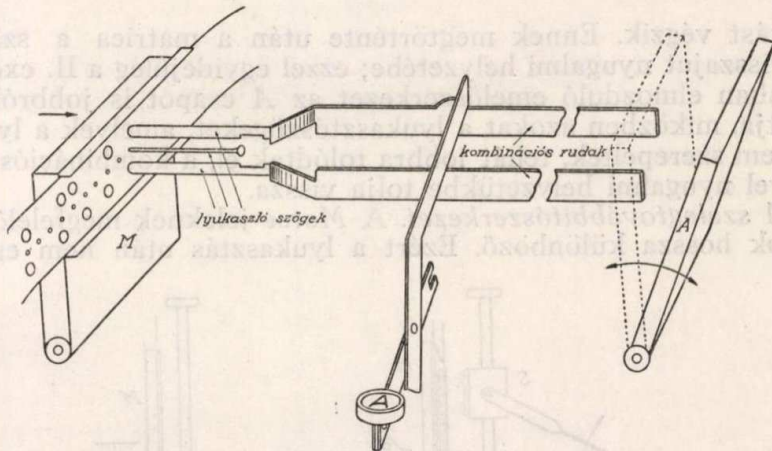
4. ábra.

kérdéses lyukcsoport lyukasztásában nem vesznek részt, a lenyomott billentyű útján nem rögzítjük. A többi, most nem szereplő lyukasztószöveget a szalag maga előtt eltolja. Ezek a szögek a szalagba tehát lyukat nem ütnek. A lyukasztás menetét az 5. ábra mutatja.

A lyukasztószögek száma a leghosszabb Morse-jeltől függ; ez az öt vonásból álló nulla-számjegynek felel meg. Az előzők alapján kimondhatjuk, hogy olyan lyukasztó szerkezettel, amelynek felső, illetőleg alsó sorában tíz-tíz lyukasztószög helyezkedik el, az összes lehető lyukkombinációkat képezni tudjuk.

A húsz lyukasztó szög két sorban sorakozik egymás mellé és egy tömbben úgy vannak elhelyezve, hogy hosszuk irányában elmozdihassanak. Ezekon kívül van még 21 kisebb átmérőjű lyukasztószög; ezek a vezető lyuksor kilyukasztására szolgálnak. Az összes lyukasztószögek elhelyezését a 6. ábra szemlélteti.

Kérdés most már, hogyan válogatjuk ki azokat a lyukasztószögeket, amelyeket a kérdéses lyukcsoport kilyukasztásánál meg kell rögzíteni. A kiválogatásra szolgálnak az ú. n. kombinációs rudak. Ezek a rudak, amelyek lapos vasból készülnek, a lyukasztószögek folyta-

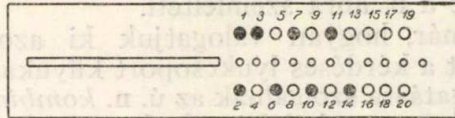
5. ábra.

tásában helyezkednek el, de nem két, hanem egy sorban. Az 5. ábrából jól látható, hogy a rudak baloldali végének vagy az alsó, vagy a felső része le van vágva. Az alsó része azoknak a rudaknak van levágva, amelyek a felső, a felső része pedig azoknál a rudaknál van eltávolítva, amelyek az alsó lyukasztószögeknek felelnek meg. Ez érthető is, hisz a kombinációs rudak a vízszintes síkban fekvő, az egymás felett, tehát függőleges síkban elhelyezkedő lyukasztószögekhez csak abban az esetben tudnak nekitámaszkodni egymás érintése nélkül, ha a kombinációs rudak baloldali végeit a rajzolt módon meggörbítjük és a leírt módon levágjuk. Az 5. ábrán az egyszerűség kedvéért csak két kombinációs rúd van megrajzolva!

A kombinációs rudakat hosszirányukban el lehet mozgatni és az A csapóval annyira lehet balra eltolni, hogy a lyukasztószögek a szalagot majdnem elérjék.

A kombinációs rudak a billentyűemelők vízszintes karjai alatt a megfelelő helyeken ütközőkkel vannak ellátva, amelyek arra szolgálnak, hogy a billentyű lenyomásakor, mikor a billentyűemelő vízszin-

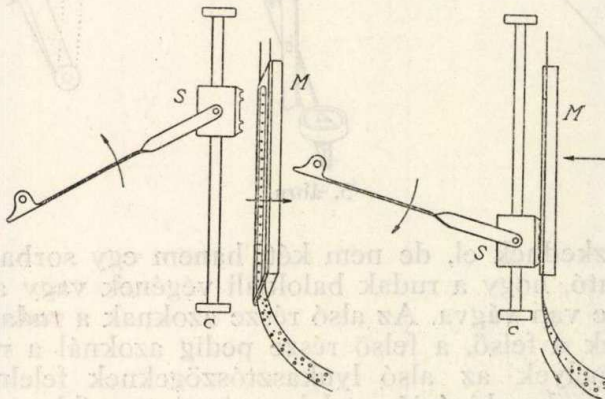
tes karja ezen ütközők mögé kerül, megakadályozzák, hogy a kombinációs rudak a lyukasztás pillanatában jobboldalra mozduljanak el. Az egyes billentyűk alatt csak azok a kombinációs rudak vannak ütközővel ellátva, amelyekhez tartozó lyukasztószögekkel a szalagba lyukat akarunk ütni. Pl. a „j” betűvel jelzett billentyű vízszintes karja alatt az 1., 2., 3., 6., 7., 10., 11. és 14. kombinációs rúd (l. a 6. ábrát) van ütközővel ellátva. Ezek a rudak a lenyomott billentyű vízszintes karja által rögzítetnek és a hozzájuk tartozó lyukasztószögekkel a

6. ábra.

lyukasztást végzik. Ennek megtörténte után a matrica a szalaggal együtt visszajut nyugalmi helyzetébe; ezzel egyidejűleg a II. excenter-csatornában elmozduló emelőszerkezet az *A* csapót is jobbról balra elmozdítja, miközben azokat a lyukasztószögeket, amelyek a lyukasztásnál nem szerepeltek, tehát jobbra tolódtak el, a kombinációs rudak segítségével nyugalmi helyzetükbe tolja vissza.

c) *A szalagtovábbító szerkezet.* A Morse-jeleknek megfelelő lyukcsoportok hossza különböző. Ezért a lyukasztás után nem egyenlő,

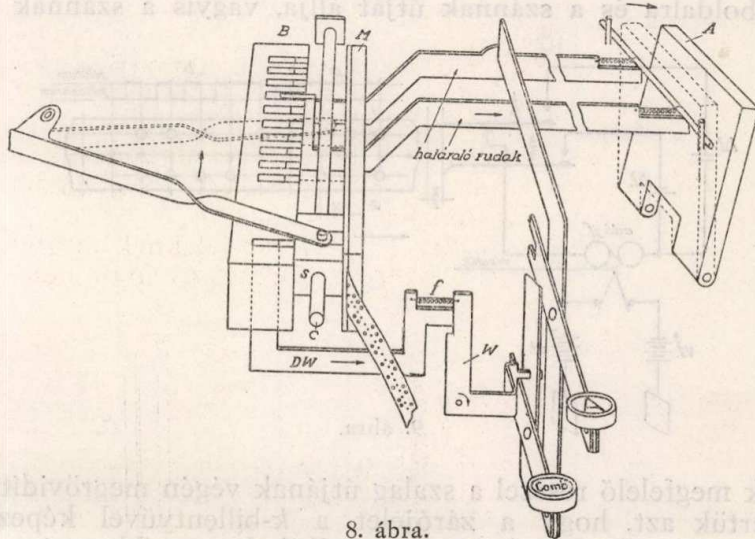
7. ábra.

hanem különböző hosszúságú darabbal kell a szalagot továbbvinni. A szalag továbbítását a szalagtovábbító szán végzi, amelynek négy foga a már kilyukasztott vezető lyuksor lyukaiba kapaszkodik. A szánt minden egyes lyukcsoport lyukasztásánál az I. excenter a vele kapcsolatos emelő segítségével előbb tölem eltávolítja, aztán pedig felém közelíti. A szalagot a szán csak az utóbbi esetben viszi magával, mert a szán fogai csak a mozgás alatt kapaszkodhatnak a szalag vezető lyuksorába, amikor is a matrica jobbról balra mozdul el. A szán mozgásait a 7. ábra két rajza tünteti fel. A baloldali rajz azt a pillanatot

ábrázolja, amikor a szán elérte felső legszélső helyzetét, amikor az a lyukasztott szalagba kapaszkodhatik, a jobboldali pedig annak a helyzetnek felel meg, amikor a szalag továbbítása befejezést nyert.

A lyukcsoportok szélessége tízféle lehet. Legkisebb szélességű az „e”, legnagyobb a nulla-számjegynek megfelelő lyukcsoport. Ebből következik, hogy a szánt mozgató emelőkar kimozdulásai is különbözők lesznek. Tehát a kar acélrúgóból készül s így megvan a lehetősége annak, hogy kis kilendülés esetén erősebben, nagyobb kimozduláskor pedig kevésbé görbülhessen ki.

Nézzük, hogyan lehetséges, hogy a lyukasztó mindig a megfelelő szélességgel viszi tova a szalagot? A továbbítási hossz beállítását az ú. n. *határoló rudak* végzik. E rudak a már előbb említett kombinációs rudakkal azonos szerkezetűek. A kombinációs rudakkal párhuzamosan és azokkal egy szintben tíz rúd van egymás mellett elhelyezve,

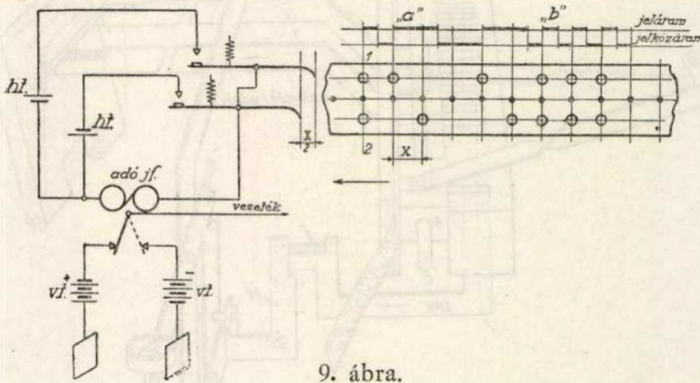
8. ábra.

amelyek balvégükön U-alakú toldalékkal vannak ellátva és a B tömb megfelelő kimetszéseibe nyúlnak bele (l. a 8. ábrát). A rudak jobboldali végeibe kis rugók vannak beakasztva, amelyek azokat jobbra iparkodnak elhúzni. A B tömb a matricával párhuzamosan van elhelyezve. E kettő között foglal helyet a C rúd, amely az S szán vezetésére szolgál. A határoló rudak a billentyűk vízszintes karjai alatt a megfelelő helyeken ütközőkkel vannak ellátva, amelyek megakadályozzák, hogy az előbb említett rugók a rudakat jobbra elhúzzák.

Mi történik már most, ha valamelyik billentyűt lenyomjuk? A billentyű lenyomásakor a tíz rúd közül csak egy, még pedig az mozdul el jobbfelé, amelyik a billentyű vízszintes karja alatt *nincs* ütközővel ellátva. Ennek az lesz a következménye, hogy a rúd U-alakú vége a B tömb kimetszéséből kissé jobbra kimozdul s így a szánnak útját állja és megrövidíti azt az utat, amelyet a szán most már visszafelé-

tértében a szalaggal együtt megtesz. Minden egyes lyukkombinációhoz hozzá kell még adni azt a részt is, amely a jelköznek felel meg.

A Creed-lyukasztó billentyűzetén nincsenek meg a Morse-kódex összes jelei. Ilyenek: a zárójel, felkiáltójel, pont, vonás stb. Ezeket a külön billentyűvel nem rendelkező jeleket két vagy három jelből kombináljuk össze. Igen ám, de nem lehet pl. a zárójelet a *k*-billentyű kétszeri lenyomásával képezni, mert a két *k* között nem szabad jelköznek lenni. Ezt a két *k* közti jelközt úgy tüntetjük el, hogy a *k*-billentyű kétszeri lenyomása előtt a *comb*-bal jelzett billentyűt kell lenyomnunk és addig lenyomva tartanunk, míg a *k*-billentyű kétszeri lenyomásával végeztünk. A 8. ábrából látható, hogy a *comb*-billentyű lenyomásakor a *W* szögemelő függőleges karja jobbra mozdul el és az *F* rugó segítségével az *U*-alakú *DW*-t is magával húzza. A *DW* baloldali függőleges szára a *B* tömb legalsó kimetszéséből kimozdul ugyan csak jobboldalra és a száznak útját állja, vagyis a száznak útját a

9. ábra.

jelköznek megfelelő résszel a szalag útjának végén megrövidíti. Ezzel tehát elértük azt, hogy a zárójelet a *k*-billentyűvel képezhetjük, anélkül azonban, hogy a két *k* közt jelköz legyen. Ugyanígy lehet a vonást három *a*-ból képezni.

2. A Creed-adó.

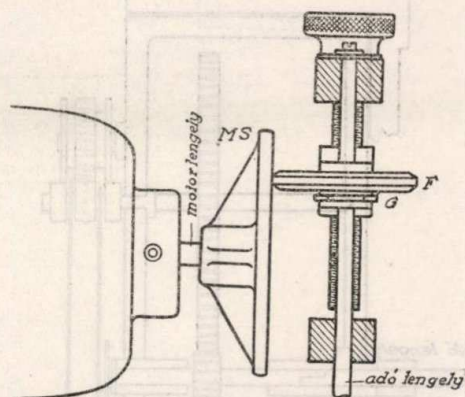
A Creed-adót is, mint a többi géptáviró adót, lyukasztott szalag működteti. A lyukasztott szalag közvetítésével indított áramlöketek azonban nem közvetlenül jutnak ki a vezetékre, hanem helyi körben egy adójelfogót hoznak működésbe, amely aztán a lyukkombinációnak megfelelően pozitív és negatív áramokat küld a vezetékre.

Az adó elméleti elrendezését a 9. ábra mutatja. A két szélső lyuksor felett vannak elhelyezve az érintkezők, még pedig úgy, hogy a felső az alsóhoz képest fél lyukosztással a szalag haladási irányában el van tolva. Az érintkezők kétkarú emelők; mindegyikhez tartozik egy kontaktus. A felső érintkező kontaktusához a jeltelep, az alsóéhoz pedig a jelköztelep van kapcsolva. Az érintkezőemelők és a telepek közé az adójelfogó tekercesei vannak beiktatva. Az adójelfogó

kontaktusaihoz a vezetéktelepek (jel- és jelköztelep), a nyelvének forgópontjához pedig a külső vezeték csatlakozik. Az érintkezők a rugók hatása alatt a szalagra fekszenek. Amint valamelyik érintkező jobboldali karja lyukra talál, akkor a másik karja felemelkedik és a felette levő kontaktussal jön érintkezésbe. Most a megfelelő helyi telepből áram indul az adójelfogó tekercein át. Miután ez a jelfogó poláros, nyelve az áram irányának megfelelő kontaktusra fekszik és addig ott marad, míg ellenkező irányú áramot nem kap. A felső lyuk sor vezérli (dirigálja) a jel-, az alsó a jelközáramot.

Ez volna az elméleti elrendezés! Lássuk most már, mi történik akkor, hogyha a lyukasztott szalagot balfelé, az érintkezők alatt elmozdítjuk? A felső érintkező orra az 1 lyukba beleesik, a rugó hatása alatt baloldali karja felemelkedik és a telepkontaktussal jut összeköttetésbe: jeláram indul a helyi telepből az adójelfogó tekercein át;

10. ábra.

az áram hatása alatt annak nyelve a jeloldali kontaktusra fekszik: a vezetékre jeláram indul. A szalag tovahalad balra, az érintkező jobbkarja úgy emelkedik fel, hogy a helyi teleppel való összeköttetése megszűnik. Az adójelfogó nyelve azonban még mindig ebben a helyzetben marad. Közben a szalag tovahaladása alatt az alsó érintkező eléri a 2 lyukat. Most már az előbbieken alapján ellenkező irányú áram, a jelközáram áramlik a vezetékre.

A 9. ábrán a szalag fölött látható a vezetékre jutó áramok diagrammja.

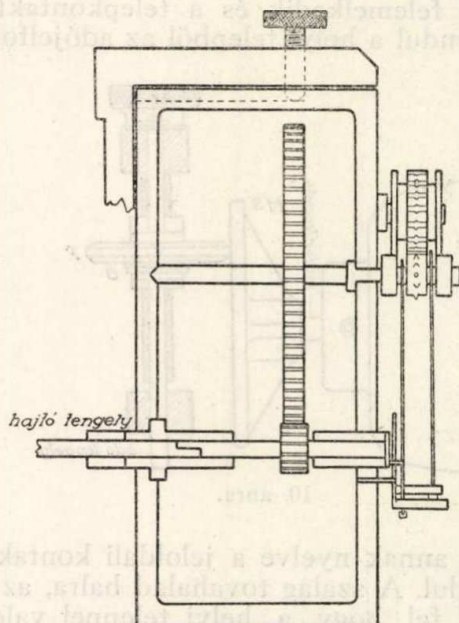
Ezek után ismerkedjünk meg magával az adógéppel.

A készüléken három részt különböztetünk meg: a hajtó, a szalaghúzó és az érintkező szerkezetet.

a) *A hajtószerkezet.* Az $\frac{1}{30}$ lóerős hajtó motor végzi az érintkező szerkezet himbálását és a lyukasztott szalag tovamozgatását. A motor és az adógép tengelye egymásra merőleges. A motor forgását az adógép főtengeleyére úgy kell átvinni, hogy a szalag haladási sebességét, vagyis a táviratozás gyorsaságát változtatni lehessen. Ez egy frikciós kerékkel történik (l. a 10. ábrát). A hajtó motor tengelyére egy símára esztergált tárcsa (MS) van felékelve. A főtengeley folytatását képező

tengelyre egy, rajta tengely irányban eltolható kerék (F) van elhelyezve, amely az előbb említett tárcsán sűrűdik és annak forgását átveszi. Ez az F kerék két fémtárcsából áll, amelyek közé bőr-, vagy gummilap van szorítva. A kerék agyán kimetszés van, amelybe a G kar villaszerű végével beleillik. A G kart egy csavarorsó segítségével el lehet mozdítani, úgy, hogy vele az F kerék is elmozdul az MS középpontjához képest. Ha az F az MS középpontja felé tolódik el, akkor az adógép főtengelye lassabban, ha a kerülete felé jut el, akkor gyorsabban forog.

b) *A szalaghúzó szerkezet.* A szalag továbbmozgatását a tíz foggal bíró csillagalakú fogaskerék végzi (l. a 11. ábrát). Ennek tengelye a

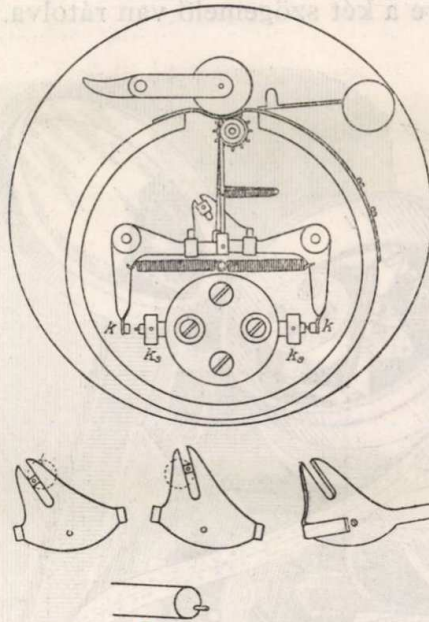

11. ábra.

főtengelytől nyeri forgását 1 : 10-es fogaskerékáttétel útján. A szalagtovábbító tengelynek a készülék előlapján kívül eső részén van a csillagkerék felszerelve. E tengely felett, de egy kissé balra, van az előlap falába egy csap beerősítve, amely egy kétkarú emelő csapjával szolgál. Ennek az emelőnek a jobboldali karja villásan van kiképezve és furattal ellátva. A villa két ága közé csapágyazzuk a szalaghúzó hengert, amelybe tengelyirányú rovátkák vannak becsztergályozva. A csillagkerék és a szalaghúzó henger között foglal helyet a nyereg, amelyen három kimetszés van, a két függőleges rúd és a csillagkerék fogai részére. A henger és a nyereg közé jön a szalag. A csillagkerék fogai a nyergen keresztül a henger rovátkáiba kapaszkodnak és azt az óramutató forgásának irányában elforgatják: a szalag jobbról balra tovahalad.

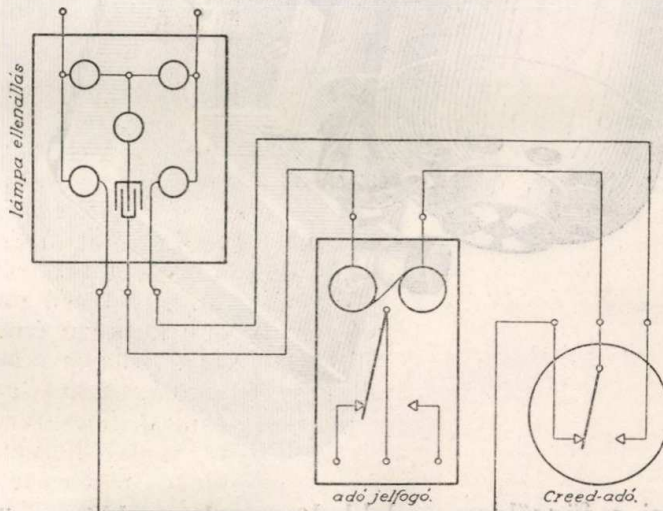
c) *Az érintkező szerkezet.* Ehhez két függőleges rud, két szög-

emelő, himba és kontaktusok tartoznak. Az egész szerkezet az ú. n. „adófejen” van elhelyezve (l. a 12. ábrát). A fej közepéből kinyúlik

• 12. ábra.

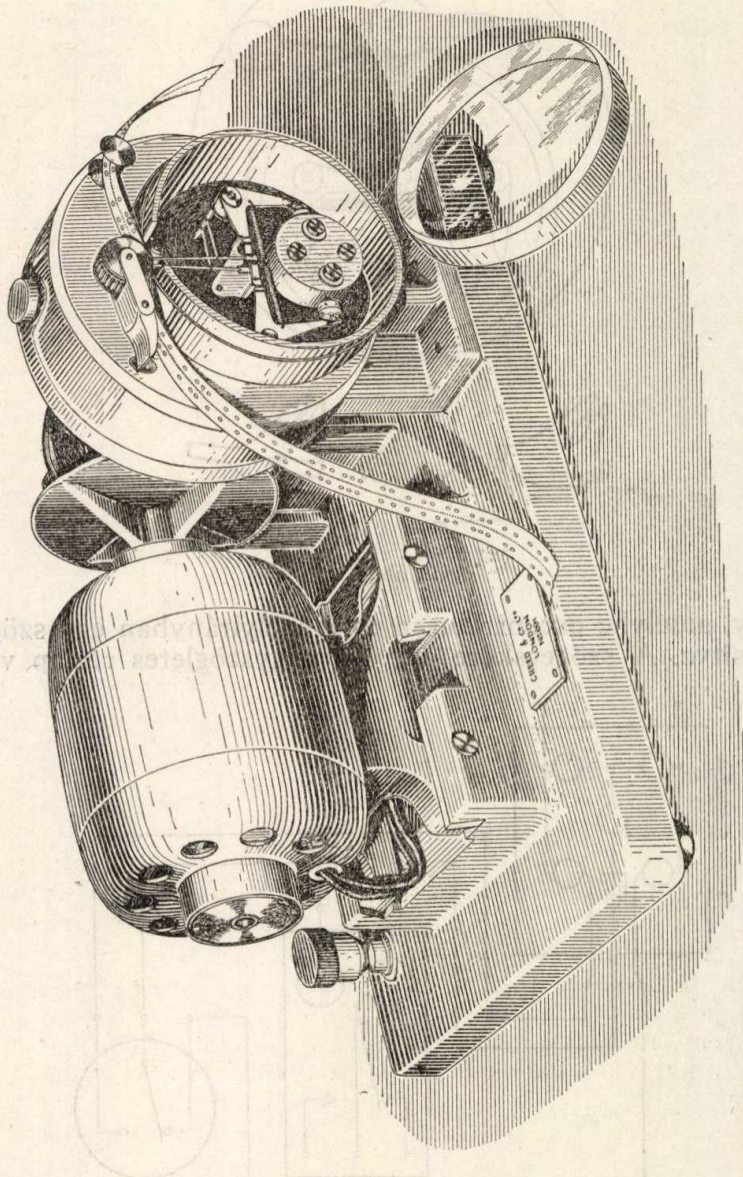
a főtengely, amelybe excentrikusan és tengelyirányban egy szögcske van beerősítve. A szögcskére egy kis négyszögletes rézlap van rá-

13. ábra.

tolva. A főtengely alatt az előlapba egy csap van becsavarva; e csapra van rátolva a pajzsalakú himba, amely egy ferde kimetszéssel és két

szélén a lapjára merőlegesen álló nyulvánnyal van ellátva. Ebben a kimetszésben csúszkálhat fel s alá a fentebb említett négyszögletes rézlap, ha a főtengely forog. Az „adófej” előlapjába van még két csap beerősítve, amelyekre a két szögemelő van rátolva. A szögemelők víz-

14. ábra.

szintes karjai a függőleges rudakkal vannak csuklósan összekötve, lefelé nyúló karjai pedig kontaktusban végződnek. A lefelé nyúló karokat egy-egy rugó a közép felé iparkodik húzni. A függőleges rudak a lyukasztott szalag két szélső lyuksora alatt, de nem egy síkban, ha-

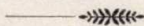
nem egymástól fél lyukosztásnyira helyezkednek el. A függőleges rudakhoz jobboldalról egy-egy rugó van megerősítve, amelyeknek szerepe az, hogy azokat függőleges helyzetükben megtartsák, illetőleg ne engedjék, hogy azok felső végeit a lyukasztott szalag magával rántsa.

Ha a főtengely forog, akkor a himba egyenletes hintázó mozgásokat végez és vízszintes nyulványai segítségével a két szögemelő vízszintes karját s a függőleges rudakat fel-le mozgatják, még pedig el-lentétesen: mikor az egyik felfelé, a másik ugyanakkor lefelé mozdul el. A főtengely a himba hintázásával egyidejűleg a szalaghúzó szerkezetet is működteti. A rudak mozgása és a szalag haladása között a viszony olyan, hogy amíg a rudak egyszer fel és egyszer le mozdulnak el, addig a szalag egy lyukosztással halad tova.

Az adófejen van még két kontaktus, amelyek a szögemelők kontaktusaival állanak szemben. A kontaktusok közt az érintkezés csak akkor jöhet létre, ha a függőleges rudak valamelyike lyukra talál s így magasabbra emelkedhetik. Ekkor a megfelelő szögemelő vízszintes karja is a rendesnél feljebb emelkedik, a függőleges karja pedig a KS kontaktust egy pillanatra érinti. A KS kontaktusokhoz két-két lámpaellenálláson át a helyi áramforrás pozitív, illetőleg negatív sarka van kötve. A szögemelők forgópontjai közösítve vannak, az áramforrás két sarka közé pedig két lámpaellenállás van beiktatva. E két lámpaellenállás közepe és a szögemelők forgópontjai közé az adójelfogó tekercei és egy kondenzátor vannak bekapcsolva (l. a 13. ábrát).

Nézzük most már, hogyan működik az adó? Tegyük fel, hogy a függőleges rudak a szalag alatt maradnak (a szalagon nincs lyuk a rudak felett). A himba a szögemelőket felváltva le-fel mozgatja; a K kontaktus a KS-t nem éri el. Amint azonban valamelyik rud a szalag haladása közben lyukra talál, a megfelelő szögemelő felemelkedik s így a K és KS kontaktusok egy pillanatra érintik egymást. Ez elég arra, hogy az adójelfogó tekercein át a kondenzátor töltést nyerjen. A töltő áram hatása alatt az adójelfogó nyelve az ellenkező oldali kontaktusra ugrik át. Addig marad a nyelv ebben a helyzetben, amíg a másik rud nem talál lyukra, amikor is az ehhez tartozó szögemelő emelkedik fel és zárja egy pillanatra a helyi áramkört. Most újra töltést nyer a kondenzátor, de ellenkező értelemben, mint előbb, úgyhogy az adójelfogó nyelve az ellenkező oldali kontaktusra ugrik át. Mint-hogy az adójelfogó kontaktusaihoz a vezetéktelepek vannak kötve, nyelvénék forgópontjához pedig a vezeték csatlakozik, a vezetékre felváltva jel- illetve jelközárások indulnak.

A Creed-adónak az adójelfogóval, kondenzátorral és a lámpaellenállásokkal való kapcsolását a 13., nézeti rajzát pedig a 14. ábra tünteti fel.

A kisebb forgalmú dohánnyásmoaknál és egyéb éntékekállításai és foglalkozó kereskedőknel véleményem szerint egyáltalában nem

Az értékciikk jutalékokról. *

Irta: Dr. POLÓNYI FERENC, m. kir. postaigazgató.

A régi jó időkben az értékciikk kezelés és árusítás a postaalkalmazottak legegyszerűbb, legkönnyebb és semmi különös előképzettséget nem követelő teendője volt. Ma ellenben az értékciikk és értékciikkjutalékok sokféleségére való tekintettel, azok kezelése, árusítása, a különböző címeken járó jutalékok kiszámítása, nyilvántartása, elszámolása, valóságos külön ágazata a postai tudományoknak. Éppen ezért nem tartom fölösleges munkának e kérdés részleteivel való foglalkozást és szükségesnek tartom azt, hogy ha ez lehetséges, a jelenleginél könnyebb, az ellenőrzés céljaira is alkalmasabb eljárásokat keressünk az értékciikk kezeléssel kapcsolatos értékciikkjutalékok kiszámítására és elszámolására, esetleg a végzett munkának más, egyszerűbb módon való honorálására.

A P. T. Sz. Gy. VII. rész 76. f. szám alatti 89.217/1894. sz. rendelet szerint az értékciikk magánárusok a vásárolt értékciikk névértékéből 1 százalék jutalékot kaptak, amely jutalék az értékciikk-napló megfelelő hasábjában számoltatott el s annak átvételét a magánárus az értékciikk-napló jegyzet-hasábjában aláírásával ismerte el.

A P. R. T. 1921. évi 102. számában megjelent 24.817/1921. sz. rendelet az értékciikk magánárusok jutalékát 2 százalékra emelte fel, ami az akkori viszonyok között, a pénzromlás idején indokolt is volt. Az ekkor megállapított 2 százalékos jutalékkulcs még mindig egyszerű és alkalmas volt és tévedésekre okot nem adott, mert a kiadott értékciikk százeadrészenek 2-vel való szorzása útján megkaptuk a kifizetendő jutalékösszeget.

A P. R. T. 1925. évi 9. számában közzétett 24.598/1924. sz. rendelet szakított az egyszerűség elvével és az értékciikk magánárusok jutalékát 2 százalékról $1\frac{1}{2}$ százalékra szállította le. Egyúttal a kincstári postahivatalokhoz utalt magánértékkárosítók részére postai értékciikk bizományba adását engedélyezte.

Az új $1\frac{1}{2}$ százalékos értékciikk jutalékkulcs kiszámítása már komplikáltabb. Nem mindig lehet egyszerű fejszámolással elvégezni, az értékciikk kiadás, illetőleg jutalék kifizetés és elszámolás munkáját tehát nehezkesebbé s egyúttal bizonytalanabbá teszi. E jutalékkulcs kivetésének számvevőségi ellenőrzése is természetesen nehezebb, mint volt a régebbi 1 vagy 2 százalékos jutaléknál.

Tény az, hogy ez időpontban az értékciikkárosítási jutalék leszállítása indokolt volt, mert a pénzromlás ideje már elmúlt. De nagyobb fogyasztás mellett még az 1 százalékos jutalék is az árusítással foglalkozó dohánytözsdéseknek lényeges jövedelmet juttatott volna, nem kellett tehát attól tartani, hogy 1 százalékos jutalék esetén nem lesz, aki értékciikkárosítást vállaljon.

A kisebb forgalmú dohányárusoknál és egyéb értékciikkárosítással is foglalkozó kereskedőknél, véleményem szerint egyáltalában nem

* A cikket közöltük, de azzal nem mindenben értünk egyet. (Szerk.)

volt lényeges az, ha az addigi 2 százalék jutalék helyett azontúl csak 1 százalék jutalékot kaptak volna, mert ezek egy része az értékciikk-árusítást nem is a lényegtelen összegű jutalékért, hanem más cikkeket vásárló üzletfelek kedvéért, kényelméért és kívánságára folytatta.

Tehát többféle szempontból is célszerűbb lett volna 1925-ben a békebeli 1 százalékos jutalékkulcsra való visszatérés.

Bár az értékciikkárusításnak lehetőleg a postahivatalokhoz való visszaterelésére kellett törekednünk, mégis ugyanakkor az értékciikk-árusok részére értékciikk bizományi hitelek engedélyeztettek, amely hitelekért, illetőleg a hathatós ellenőrzés, valamint a szükségesnek mutató intézkedések elmulasztásából eredő károkért a hivatalvezető és a pénztáros egyetemlegesen tettek anyagilag felelőssé. Ennek a felelősségnek a hivatalvezetők és a pénztárosok nem örültek és méltán, mert a reájuk rótt ellenőrzési kötelezettség teljesítése, éppen nem könnyű feladat. Arra egész napi hivatali elfoglaltságuk mellett, a hivatali főnök és a főpénztáros nem is érnek rá, de egyébként is a legjobb üzletmenet és állandó éber ellenőrzés mellett is előfordulhat a kincstár megkárosítása, amint erre már ismételt volt esetek.

De különben is a dohányárusoknak és egyéb kereskedőknek kamatmentes hitelösszegekkel való támogatása egyáltalában nem lehet a posta feladata és teljes meggyőződéssel állíthatom, hogy a bizományi hitelek engedélyezése a postaintézetre jelentékeny munkát és kockázatot hárított. Egyes esetekben károkra és hosszadalmas bünyűgyi vizsgálatokra, bíróság előtti eljárásokra vezetett, holott abból a postaintézetre előny nem származott. Ennélfogva az értékciikk bizományi hitelezését a legelső adandó alkalommal, amikor ez a kérdés esetleg aktuálissá válik, meg kellene szüntetni.

A P. R. T. 1925. évi 9. számában közzétett 1561. sz. rendelet szerint a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok árusítását 1925. évi március hó 1-től kezdve, — Budapest székesfőváros területének kivételével — az egész országban a m. kir. posta vette át; 1925. szeptembertől pedig már Budapesten is a posta árusítja a pénzügyi bélyeget és a bélyeges űrlapokat. E tevékenység ellenértékéül a pénzügyminiszter úr a m. kir. postának az általa vagy közvetítése mellett eladott pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok értékének 2 százalékát engedélyezte eladási jutalékként. Ebből a 2 százalék jutalékból fizeti a postaintézet az értékciikk magánárusok részére az eddigi 2 százalék helyett ugyanazon rendelettel engedélyezett 1½ százalék árusítási jutalékot. Fedezi a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok kezelésével, árusításával, szállításával, nyilvántartásával, elszámolásával, azok árának a pénzügyi kincstárral szemben való kiegyenlítésével járó összes kiadásokat és költségeket. Fizeti továbbá mindazokat a jutalékokat is, amelyeket az Ü. J. Sz. szerint és más rendelkezések alapján kell fizetni és elszámolni.

Minthogy pedig a legtöbb régebbi pénzügyi értékciikkárusnak az árusítási engedélye továbbra is érvényben maradt, mert az eredetileg tervezett és alkalmazott megszorításokkal szemben az értékciikk magánárusok a panaszoknak, kérelmeknek és protektoroknak, mondhatni légióját zúdították a postaintézet vezetőségére, amely ostrom elől igen

sok esetben kitérni sem lehetett, igen jelentékeny az az összeg, amelyet a posta $1\frac{1}{2}$ százalékos jutalék címén az értékciikk magánárusoknak fizet és amely összeggel a posta saját bevétele csökkent. Annyira, hogy a postának ez az új üzletága korántsem hajt oly jövedelmet, mint amennyit a pénzügyi bélyegek kezeléséért a postaintézet méltán megérdemelne. Következésképpen vagy a postaintézet eladási jutalékát kellene magasabban, legalább is $2\frac{1}{2}$ százalékban megállapítani vagy a magánárusok jutalékát kellene $1\frac{1}{2}$ százalék helyett 1 százalékban meghatározni, tehát oly összegben, amint azt fentebb a postai értékciókakra nézve már megindokoltam.

Fokozta a postaintézetre hátrányos helyzetet az az intézkedés, hogy a kincstári postahivatalokhoz utalt értékciikkárosoknak az egyheti szükségletüknek megfelelő összegű pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok is bizományba adhatók.

A postaintézet az új üzletág által jelentékeny munkatöbbletet vállalt magára, mert a pénzügyi bélyegeket és bélyeges űrlapokat nem is lehet együtt kezelni és elszámolni, illetőleg, mert a forgalmi adóbélyegeket, az egyéb pénzügyi bélyegek és értékciókaktól elkülönítve, külön kell nyilvánartani. De még az egyes főcsoportokon belül is a forgalmiadóbélyeg csoportban elkülönítve kell kezelni a forgalmiadóbélyegeket az értékpapírforgalmi bélyegektől, az egyéb pénzügyi értékciikk-csoportban pedig az okmánybélyegeket a törvénykezési bélyegektől. Nyilvánvaló tehát, hogy a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok kezelése a postaintézet és a posta alkalmazottak részére sokkal nagyobb terhet és munkát jelent, mint jelentett a postai értékciók és portójegyek kezelése. Ezt igazolja az az egyetlen számadat is, hogy a postai bélyegek és értékciók eladási összege a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok eladási összegének átlagban csak egyötödét teszi.

Csalódás volt az a feltevés is, hogy a postaintézet a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok kezelését eddigi személyzetével minden különösebb megterhelés nélkül végezheti, mert hiszen azóta már láthatjuk, hogy az értékciikk kezelést a nagyforgalmú postahivatalok pénztárainál a pénzkezeléstől teljesen el kellett különíteni és külön alkalmazottakra kellett bízni, amire azelőtt a békebeli nagy forgalom idején sem volt szükség. Az is tagadhatatlan, hogy az értékciikkraktár személyzetét a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok postai árusítása miatt szaporítani kellett.

Az elmondottak után nem lehet kétséges, hogy a postaintézet nem kap kellő összegű ellenértéket a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok kezelésével járó munkájáért. Éppen ezért minden eszközzel törekednünk kell arra, hogy e tekintetben a helyzet a postaintézet javára megfelelően megváltoztattassék.

Amidőn a postaintézet ily nagy új munkát ró alkalmazottaira, ugyanakkor természetszerűleg arra kell törekednie, hogy az értékciikk kezeléssel járó munkát minden alkalmas eszközzel és módon egyszerűsítse. Ez azonban — és itt térek rá értekezésem tulajdonképpeni tárgyára — eddig még nem történt meg teljes mértékben. Ugyanis a postaintézet — nagyon helyesen — díjazza a postaszemélyzetnek az értékciikk kezeléssel kapcsolatos munkáját. És mert e díjazás formája

a postai értékcikkárúsításra nézve az üzemi jutalékrendszer óta az, hogy a postahivatalok a feleknek közvetlenül eladott értékcikkek után az. Ü. J. Sz. szerint $\frac{1}{4}$ százalékos jutalékban részesülnek, ezt a díjazási rendszert az idézett 1.561/1925. sz. rendelet a pénzügyi bélyegek és bélyeges úrlapok árusítására is kiterjesztette.

Tehát az értékcikk magánárusok $1\frac{1}{2}$ százalékos jutalékán kívül, amely az értékcikk-naplóban az eladáskor és a kisebb üzemi kiadások számadásában ugyanakkor elszámolandó, el kell még számolni:

$\frac{1}{4}$ százalékos jutalékot a kincstári postahivataloknál, az egyes osztálykezelők javára, a feleknek közvetlenül eladott postai, pénzügyi bélyegek és értékcikkek névértéke után;

1 százalékos jutalékot a városok és községek stb. által igénybevett pénzügyi értékcikk-hitelek kiegészítése alkalmával eszközölt vásárlások névértéke után, amit későbbi kiegészítő rendelet engedélyezett. (P. R. T. 1925. évi 40. sz., 18.672.);

0.4 százalékos jutalékot a postamesteri hivatalok és a postaügynökségek által a feleknek közvetlenül eladott forgalmiadóbélyegek és pénzügyi értékcikkek névértéke után.

Ezenkívül $\frac{1}{4}$ százalékos jutalék jár ugyanezen szerveknek a feleknek közvetlenül eladott postai bélyegek és értékcikkek után;

0.1 százalékos jutalék jár a postaszemélyzet részére az értékcikk magánárusítóknak kiadott postai és pénzügyi bélyegek és értékcikkek névértéke után és

5 százalékos jutalék jár a felhasznált portójegyek névértéke után.

Mindezen jutalékösszegek elszámolása eleinte esetenként a kiadáskor történt. Minthogy azonban néha el sem számolható kicsiny töredékösszegek jelentkeztek, a postaintézet vezetősége későbbi rendelettel jóváhagyta azt a kialakult gyakorlatot, hogy a magánárusok jutalékától eltekintve, az egyéb értékcikk-jutalékösszegek csak a hó végén, egy összegben számoltatnak el ugyanakkor, amidőn kifizetésre kerülnek.

Minthogy azonban a kincstári postahivataloknál a jutalékok kiosztása külön számadás vezetése nélkül nem lehetséges, az a gyakorlat alakult ki, hogy az egyes osztálykezelők részére esedékes jutalékösszegekről házi előjegyzésszerű külön számadásokat készítenek, ami ismét jelentékeny idő- és munkaveszteség.

Az értékcikkárúsítás munkájának a postaszemélyzettel szemben jutalékrendszer útján való díjazása tehát fölösleges időt és munkát okozó művelet, amire tulajdonképpen szükség nincs, mert e munka díjazása a munkaegységszámítás mellett sokkal egyszerűbben is megoldható, oly módon, hogy a kezelést és számadástételt az eddiginél egyszerűbben lehetne elvégezni.

Ha ugyanis hozzávetőleges számítás mellett 100 munkaegység díjazása 50 f, amely összeg megfelel 200 P névértékű értékcikk $\frac{1}{4}$ százalékos jutalékának, akkor 10 P értékcikk közvetlen eladása a felek részére 5 munkaegységgel volna díjazható. Ugyanily számítás mellett 10 P értékcikk eladása a magánárusító részére a 0.1 százalékos jutalék helyett (ami a felhozott példában 1 f), 2 munkaegységgel volna honorálható. Minthogy pedig magánárusítók postamesteri hivatalok szék-

helyén is vannak, ez a számítás a postamesteri hivatalok által a magánárusok részére eladott értékcikkek után is alkalmazandó volna. **Ezzel szemben meg kellene szüntetni a különbséget a kincstári és postamesteri hivatalok között a pénzügyi bélyegek és bélyeges űrlapok után felszámítható $\frac{1}{4}$ százalékos, illetve 0.4 százalékos jutalék tekintetében.**

A postamesteri hivatalok a fenntartási átalány megállapításánál, a kincstári postahivatalok pedig a személyzeti létszám megállapításánál éreznék üdvös hatását annak az intézkedésnek, ha az értékciikk kezelés és árusítás munkája az eddigi százalékos jutalék helyett munkaegységek útján honoráltatnék.

A munkaegységekkel való honorálás mellett is fenn kellene tartani a portójegy fogyasztásánál az eddigi magasabb százalékos jutaléknak megfelelően, a magasabb munkaegységekkel való díjazást. Az előbbi számítások szerint, ha 100 munkaegység díjazása 50 f, amely összeg 10 P portójegy mostani 5 százalékos jutalékának felel meg, ez esetben 1 P portójegy eladása 10 munkaegységgel volna honorálható. Ez az intézkedés mindenestre alkalmas volna a levélposta rovincsolást végző postamesterek buzgalmának a felkeltésére, mert ami a mostani rendszer mellett havonta elenyésző csekély összeg, az a fenntartási átalány alapjául szolgáló munkaegységek növelése szempontjából már jelentős.

A fent elmondottak alapján javaslatomat a következőkben foglalom össze:

1. Az értékcikkek bizományi hitelezése úgy a magánértékciikk-árusok, mint a községek, városok stb. részére megszüntetendő volna, mert a postaintézetnél semmivel sem indokolható oly rendszer fenntartása, amely a postaintézetre csak munkát, terhet, sőt esetleg károsodást is jelent, de amely intézkedéssel kapcsolatban a postaintézetnek semmiféle haszna, bevétele, jövedelme nincs.

2. Az értékciikk magánárusok $1\frac{1}{2}$ százalékos eladási jutaléka a legelső adandó alkalommal 1 százalékra volna leszállítandó, amennyit a posta a magánértékciikkárusoknak a békében fizetett. Ezzel szemben az értékciikkárusítási engedélyek kiadása körüli jelenleg megállapított megszorításokat meg kellene szüntetni.

3. Meg kellene szüntetni a postamesteri hivatalok részére jelenleg engedélyezett $\frac{1}{4}$ százalékos, illetve 0.4 százalékos, továbbá a postaszemélyzet részére engedélyezett $\frac{1}{4}$ százalékos és 0.1 százalékos értékciikkárusítási jutalékot, végül a felhasznált portójegyek névértéke után engedélyezett 5 százalékos jutalékot.

Ehelyett úgy a postamesteri, mint a kincstári postahivataloknál a munkaegység kimutatásban megfelelő munkaegységek felszámítását kellene engedélyezni:

a) a feleknek közvetlenül eladott postai bélyegek és értékcikkek, forgalmiadóbélyegek és egyéb pénzügyi értékcikkek névértéke után;

b) a magánértékciikkárusok és a városok, községek stb. részére eladási jutalék fizetése mellett kiadott bélyegek és értékcikkek névértéke után;

c) a felhasznált portójegyek névértéke után.

Hogy az értékciikkárusítás munkájának díjazásául a fenti a), b), c) pontokban felsorolt kategóriáknál mily összegek után mily nagyságú munkaegységek engedélyeztessenek, az igazság és méltányosság szem előtt tartása mellett, a kellő alaposággal végzendő számítások útján volna megállapítandó, mert a fentebb végzett számításaim természetesen csak hozzávetőlegesek.

Javaslataim megvalósítása esetén egyrészt a postaintézet jövedelme emelkedne, amennyiben a magánárusítók részére kisebb összeg fizettetnék ki eladási jutalék fejében. Másrészt a hivatalok számadástétele egyszerűbbé válna, mert a magánárusítók eladási jutalékán kívül minden más százalékos értékciikkjutalék megszűnne. Így az egyes osztálykezelők által vásárolt értékciikkösszegekről a külön házi előjegyzésszerű számadás vezetése is, — ami jelentékeny idő- és munkatöbbletet jelent — fölöslegessé válna és az értékciikknaplók helyes vezetésének számvevőseli ellenőrzése ismét megvalósítható. Végül az értékciikkárusítás munkája, a postahivatalok munkaegység kimutatásaiban megfelelő értékeléshez jutna, miáltal a postamesteri hivataloknál a fenntartási költség, a kincstári postahivataloknál pedig a személyzeti létszám megállapítására az eddiginél tökéletesebb számadatok állának rendelkezésre.

Minthogy pedig a postahivatalok személyzete az eddigi százalékos jutalékok helyett, a nagyobb összegű munkaegység után járó üzemi jutalékban munkájának ellenértékét megkapja, a javaslat megvalósítása egyúttal az igazság és méltányosság érvényrejutását is jelentené, mert megszűnne az az anomália, hogy a főleg csak kicsinybeni értékciikk-eladással foglalkozó kisebb szaktudású, sőt esetleg még szakképzetlen osztálykezelők a százalékos értékciikk árusítási jutalék mellett, különkorlátozó intézkedés nélkül, nagyobb összegű jutalékokat kaphatnak, mint más, sokkal fontosabb munkaköröket ellátó, de csak üzemi jutalékban részesülő, teljes szaktudással rendelkező osztálykezelők.

Bár javaslatommal főleg csak az értékciikknaplók vezetését óhajtánám egyszerűbbé tenni, de mert az értékciikkárusítási jutalékok közé a munkaegységkimutatásokban külön tételként a becserélt roncsolt postabélyegek és értékciikk után járó $\frac{1}{4}$ %-os, továbbá az államadóssági kötvények beváltott szelvényei után járó $\frac{3}{4}$ százalékos, végül a bárcaajstromban elszámolt összegek után járó $\frac{3}{4}$ százalékos jutalék is felveendő, felvetem itt azt a kérdést, hogy nem volna-e célszerű ezt a munkát is a százalékos jutalék helyett megfelelő összegű munkaegységekkel honorálni, vagyis az értékciikkmagánárusítók százalékos jutalékától eltekintve, a százalékos jutalékrendszer csakis azokra a teendőkre korlátozni, amely teendők a postaalkalmazottak rendes hivatali kötelességén kívül esnek? Tehát csak a különleges szorgalomból végzett munkánál maradna meg az eddigi, — az elért eredménnyel arányos — százalékos díjazás, amely munka máskülönben e személyhez kötött díjazás nélkül elvégzetlenül maradna s az így elérhető jövedelemtől a postaintézet elesne.

Házi levélszekrényekről.

Írta: Dr. SZENTIVÁNYI ERVIN, m. kir. postatanácsos.

Nincs egyetlen állami intézményünk, melynek olyan szoros kapcsolata lenne a mindennapi élettel, mint a postának.

A magyar posta, mely állami, társadalmi, közgazdasági és kulturális életünknek egyik főtényezője, hivatásának és rendeltetésének csak úgy felelhet meg, ha a haladó élet követelményeivel számol, azt állandóan figyelemmel kíséri és szolgálatának fokozatos fejlesztésével, be rendezéseinek tökéletesítésével, valamint a műszaki haladás terén elért eredmények felhasználásával igyekszik a vele szemben támasztott jogos igényeket minél jobban kielégíteni.

Midőn a magyar postának kiváló munkateljesítményét hangoztatjuk, nem hallgathatjuk el, hogy a levélkézbesítés fejlesztése, javítása terén még sok tennivalónk van és hogy különösen az ország szívében, gazdasági és kulturális életünk központjában: Budapesten a levélkézbesítői szolgálat a békebeli színvonalat még nem érte el.

Ennek okát a mai kézbesítési rendszerben látom.

A kézbesítő ugyanis a küldeményeket rendszerint a címzett lakásán kézbesíti, vagyis a címzettet otthonában keresi fel. Ma tehát a kézbesítőnek egyetlen nyomtatvány kézbesítése céljából is esetleg több emeletet kell megjárnia, ami nagy idővesztéssel jár, munkaerő-pazarlást jelent és a kézbesítő személyzet munkaerejének és munkaidejének gazdaságos kihasználását is akadályozza.

Ez a kézbesítési eljárás még abból az időből való, amikor a ház és az otthon fogalma egyet jelentett.

Ma azonban, amikor a fővárosban a barátságos és kedélyes családi házak helyét hatalmas paloták és komor bérkaszárnnyák ezrei foglalják el, a mai kézbesítési rendszernek további fenntartása egyrészt a postától nagy anyagi áldozatot kíván, nevezetesen költséges berendezkedést és nagyszámú kézbesítő létszám tartását, másrészt a kézbesítő személyzettől az emberi munkabírást jóval meghaladó munkateljesítményt követel.

Kizárólag ezeknek a körülményeknek lehet betudni, hogy a magyar posta az üzleti világnak a levélkézbesítő szolgálat javítására, a kézbesítői indítások számának emelésére irányuló, egyébként jogos kívánságait, pénzügyi egyensúlyának veszélyeztetése nélkül a kívánt mértékben, eddig legjobb akarata és szándéka mellett sem teljesíthette.

A budapesti levélkézbesítői szolgálatban fennálló és a gazdasági élet fellendülésével egyre fokozódó nehézségek vetették fel azt a gondolatot, hogy a megoldás kulcsát házi levélszekrények használatának általánosításában keressük.

A házi levélszekrényeket emeletes házak kapualjában vagy pedig a földszinten úgy a kézbesítő, mint a lakók által könnyen hozzáférhető helyen szerelnék fel.

Ezek a házi levélszekrények úgy készülnek, hogy azokban minden egyes lakó rendelkezésére, egymástól elválasztott külön fiókok

vannak, vagyis ahány lakás, annyi fiók, amelyek a lakók címére érkező közönséges levélpostai küldemények elhelyezésére szolgálnak.

Minden egyes fiók ajtaja külön kulccsal zárható, annak kulcsát a lakó őrzi, úgyhogy a fiók tartalmához idegen egyén hozzá nem férhet; ha a lakó személyében változás áll be, a lakáshoz tartozó fiók kulcsát az új lakó veszi át.

A küldeményeknek a fiókokban való elhelyezése szempontjából külföldön általában két típusú házi levélszekrény van használatban. Az egyiknél minden egyes fiókon külön bedobó nyílás van. Ezeknél a kézbesítő a leveleket a bedobó nyíláson át helyezi el megfelelő fiókba.

A másik rendszernél a fiókokon bedobó nyílás nincs, hanem a házi levélszekrény előoldala egyúttal a szekrény főajtaja s azt kizárólag a postakézbesítő nyithatja fel. A kézbesítő így hozzáférhet a szekrény belsejéhez és az ottlevő, a lakók nevét feltüntető táblácskával ellátott, egyes rekeszekbe osztja be a leveleket.

Mindkét rendszernek vannak előnyei.

Az első típus előnye, hogy a bedobó nyílás útján a fiókba nemcsak a postakézbesítő, hanem idegen egyén is elhelyezhet a lakónak szánt küldeményeket. Ezzel szemben azonban mód van arra is, hogy éretlen csínytevők a fiókba szemetet és egyéb ártalmas dolgokat is bedobhassanak és ezzel a fiókba elhelyezett levelek épségét veszélyeztessék.

A másik típusnál a bedobó nyílás híján ily veszélyeztetés lehetősége ki van zárva.

Érdekes itt megemlítenem, hogy a németországi Frankfurt a/Main városában a házi levélszekrény használata nagymérvben csak akkor terjedt el, amikor e szekrények oly nagy bedobó nyílással készültek, hogy azokba a süteménykihordók a reggelihez való kenyeret is könnyen elhelyezhették.

A házi levélszekrények típusának megválasztásánál tehát a helyi körülmények és viszonyok mérlegelésével sokféle szempont irányadó.

A nyugati államokban a házi levélszekrények használata általában elterjedt és közkedveltségnek örvend.

Ezt egyes külföldi postaigazgatások kézbesítési rendszere is nagymérvben előmozdította.

Svájcban, Belgiumban, Hollandiában és Franciaországban ugyanis a fennálló kézbesítési szabályok értelmében a levélkézbesítő nem köteles a közönséges levélpostai küldemények kézbesítése céljából az emeletre felmenni, hanem ezeket a küldeményeket vagy a ház kapualjában felszerelt házi levélszekrény útján kézbesíti vagy pedig, ahol ily szekrények nincsenek, ott a címzettnek, illetőleg megbízottjának magának kell a küldemény átvétele céljából a kapualjban várakozó kézbesítőt felkeresni. Ha pedig az átvételre a címzett részéről senki sem jelentkezik, a kézbesítő a levelet a kapusnak (házmasternek) adja át, sőt egyes külföldi postáknál a kézbesítő az ilyen közönséges levélpostai küldeményt a lépcsőházban az erre alkalmas szabad helyre leteszi és egyszerűen otthagyja.

Az Amerikai Egyesült Államokban a kézbesítő legfeljebb az első emeletig megy fel.

A német postánál a levélpostai küldemények kézbesítése terén a városokban általában ugyanaz a helyzet, mint nálunk. A városi levél-kézbesítő szolgálatban emiatt ott is nagy nehézségek mutatkoznak.

A német postaigazgatás maga is a megoldás kulcsát a házi levélszekrények általános használatában látja. Politikai szempontból azonban húzódozik attól, hogy ezt a kérdést hatalmi szóval oldja meg, nevezetesen, hogy a mai kézbesítési eljárás megváltoztatásával a házi levélszekrények használatát mintegy kötelezővé tegye.

A német posta tehát inkább erőteljes propagandával igyekszik a házi levélszekrények használatának kedvező hangulatot teremteni. A német posta azonban maga is elismeri, hogy az erre irányuló törekvései eddig még nem jártak a kívánt eredménnyel.

Bécsben magánvállalkozás folytat kísérletet arra nézve, hogy az osztrák postaigazgatás támogatásával az emeletes házak kapualjában ilyen házi levélszekrényeket felszereltesen.

Az erre vonatkozó kísérletek eddig ugyan még látható eredményt nem mutatnak, de azért az előmunkálatok továbbra is folyamatban vannak.

Az osztrák postaigazgatásnak az az álláspontja, hogy ezzel a kérdéssel behatóan csak akkor fog foglalkozni, ha a vállalkozónak sikerül legalább egy közigazgatási kerület házait ily levélszekrényekkel ellátni, mert a kézbesítő szolgálatra nézve gazdaságos előnyt csak az esetben vár.

Nálunk Budapesten — sajnos — még csak alig néhány bérházban találunk ilyen házi levélszekrényt. Sőt egyes lakók még itt is megkívánják, hogy a címükre érkező közönséges levélpostai küldeményeket a kézbesítő ne a levélszekrény fiókjába ossza be, hanem lakásukon kézbesítse.

Ily körülmények között a házi levélszekrények általános használata útján a kézbesítő szolgálat javítására irányuló törekvéseinkben számos nehézséggel kell számolnunk.

Kétségtelen ugyanis, hogy a mai kézbesítési eljárás a címzettnek legtöbb kényelmet biztosít, így tehát éles ellenzést fog kiváltani minden oly új berendezkedés, amely e tekintetben áldozatot kíván.

Ebben a kérdésben a háztulajdonosok részéről sem számíthatunk kellő támogatásra, mert azok viszont a házi levélszekrények beszerzésével és felszerelésével kapcsolatos, esetleg őket terhelő költségek miatt fognak tiltakozni.

A várható ellenvetésekkel és ellenérvekkel szemben joggal hivatkozhatunk azonban arra, hogy a székesfőváros összes házaiban levélszekrények felszerelése, lényegesen átalakítaná Budapesten a levél-kézbesítés eddigi rendjét. Kétségtelen, hogy a tervezett kézbesítési rendszer a közönségnek és az üzleti világnak a hozandó csekély áldozattal arányban nem álló jelentős előnyt biztosítana és hogy a kézbesítési szolgálat terén a kívánatos gyökeres javulás és komoly fejlődés csak ezúton remélhető.

A házi levélszekrények útján való kézbesítés bevezetésével sza-

poríthatnók a kézbesítő indítások számát és ezzel a kézbesítés gyorsabb lenne, ami a főváros ipari és kereskedelmi érdekeltiségének régi óhaja. Az új berendezés tehát elsősorban a közönség érdekét szolgálná. A kézbesítő személyzet munkaidejének gazdaságos kihasználása pedig a kézbesítés önköltségét is tetemesen csökkentené s így a kézbesítési szolgálatot is olcsóbbá tennők.

Az új kézbesítési eljárás mentesítené a kézbesítő személyzetet a lépcsőn való sok járásnak az egészségre felette káros hatásától és így a közönség érdekeinek szolgálásával egyidejűleg elsőrendű egészségügyi és szociális szempontok is érvényesülnének.

A megoldás legegyszerűbb módja az lenne, ha az illetékes tényezők közbejöttével, esetleg az építkezési szabályzat megfelelő módosításával emeletes házak tulajdonosai ily házi levélszekrények felállítására kötelezettenék és ezzel a közönséges levélpostai küldemények kézbesítésénél a fentebb említett külföldi postaigazgatóságoknál már bevált kézbesítési rendszert nálunk is be lehetne vezetni. Véleményem szerint ez az egyedüli helyes és célravezető megoldás.

Számolva azonban a közönségünk kényelemszeretetével, továbbá, hogy a budapesti háztulajdonosok a lakbéremelés mai megkötöttsége mellett minden, még a legcsekélyebb kiadástól is idegenkednek, előrelátható, hogy a közhangulatnak megfelelő előkészítése nélkül a szóbanlevő kérdésnek hatalmi szóval tervezett megoldása útjába sok akadályt gördítenének.

Ennélfogva célravezetőbbnek tartanám elsősorban különösen a napisajtó bevonásával, valamint a társadalmi és egyéb érdektestületek útján az új berendezés iránt a kellő érdeklődést felkelteni és a kézbesítő szolgálat javítása érdekében kívánatos új kézbesítési eljárás előnyeinek hangoztatásával, valamint a közönségnek szociális belátására való hivatkozással ez ügy érdekében előzetesen oly kedvező atmoszférát teremteni, amely a gyors megoldás útját egyengetné.

A jelen cikk keretében felvetett kérdésre is áll az a francia közmondás: „vouloir c'est pouvoir”.

Takarékos üzemgazdaság a postánál, különös tekintettel a hógazdaságra.

Irta: FRITZ JENŐ, m. kir. posta műszaki igazgató.

A magángazdaság már évtizedek előtt rájött arra, hogy minden üzemnél a gazdaságosítás és takarékoság nélkül módszeres üzemvitel elképzelhetetlen. Csak e két üzleti alapelv érvényesítése mellett lehet biztosítani a jó hatásfokú energiagazdálkodást, csak ezúton lehet elérni relatíve legkisebb kiadásokkal a legjobb teljesítményt, azaz legkevesebb tüzelőanyag- és villanyáramfogyasztással, a minimális személyzeti- és fenntartási költségekkel, a célul kitűzött racionalizálást. A trianoni megcsonkítás következtében hazánk energiaforrásainak és

természeti kincseinek legjavát elvesztette, miértis a racionalizálás kötelessége fokozottabb súllyal nehezedik minden üzem vezetőségére. Ezért a posta háztartásának minden ágazatában ugyancsak a legtovábbmenő racionális takarékoságnak kell érvényesülnie, melynek keretében a *hővel való gazdálkodásnak* is fontos szerep jut.

A hőgazdaság feladata a tüzelőanyagokban tárolt melegmennyiségnek minél kisebb veszteséggel való hasznosítása, tekintet nélkül arra, hogy *szilárd* (szén, fa) vagy *folyékony* (petróleum, benzín, Diesel-olaj) fűtőanyagról és annak *fűtési célokra* vagy *munkává való átalakításra* történő használatáról van szó. Az első esetben a hőfejlesztés a cél, míg a másodikban a hőből való munkafejlesztés mellett, a meleghasznosítás csupán melléktermékként jöhet tekintetbe.

Mindkét esetben egyformán lényeges a melegnek minél *gazdaságosabb előállítása*. A szolgáltatott melegnek *takarékos felhasználása* ugyancsak a hőgazdaság feladata. Ennek tökéletes megoldásánál fontos szerep jut a — központi fűtéseknel alkalmazott, többnyire iskolázatlan és tapasztalatlan — kezelő személyzetnek, akiknek ellenőrzésére és szakszerű kioktatására éppen az állami intézményeknél, kellő súlyt nem helyeznek, noha a takarékos hőgazdaságot már nemzetgazdasági szempontból is, egyik legfontosabb feladatunknak kellene tekintenünk.

Amikor mind nagyobb számban létesülnek állami központi fűtőberendezések és egyedül a posta üzemében immár 33 központi fűtőberendezés működik s további 12 a közeljövőben fog üzembe helyezettetni, nem helyezkedhetünk arra az álláspontra, hogy a hővel való gazdálkodás egyedül az ipari vállalatok dolga. A postának 45 központi fűtőberendezése lesz, melyeknek óránkénti melegfogyasztása, téli napokon, *30 millió kalóriára* tehető, ami napi 10 órás üzemidő alapulvétele mellett, napi 300 millió kalóriának felel meg. Ily nagy melegmennyiséget fogyasztó vállalatok, a kérdés horderejét átérezve, a magángazdaságban és nyugaton az állami és városi üzemeknél is, külön *központi üzemellenőrzésről gondoskodnak*, melynek főfeladata az egyes üzemek *törzskönyvezése* és azok különleges gazdasági viszonyainak, *üzemstatisztika* alapján való megállapítása. Az így szerzett adatok alapján a *takarékos hőgazdaságot* biztosító üzemterveknek, üzemenként való felállításával, valamint az üzemellenőrzés folyamán szerzett és a statisztikából merített tapasztalatoknak az új berendezések tervezésénél való értékesítésével, rendkívül nagyfontosságú teremtő munkát végeznek.

Az ezzel kapcsolatos részletkérdések annyira szétágazók és áttekinthetetlenek, hogy általános közigazgatási intézkedésekkel kielégítő eredményt elérni nem lehet. Ez állítás igazolására rámutatok az egyes berendezések céljainak legjobban megfelelő *fűtőanyagok kérdésére*, melynek — különösen a magyar barnaszének használhatóságának — szem elől tévesztése sokszor súlyos károkat és üzemzavarokat idézhet elő. Amint például az a főposta láncrostélyos kazánjainál — még a szénközpont idejében — történt, hogy lassú begyulladású szén alkalmazása következtében, a kellő kioktatásban nem részesült fűtők, a láncrostélyokat álló sikrostélyokként használták és ezzel nemcsak az összes láncrostélyokat tették tönkre, hanem a foly-

tonos ajtónyitogatásnál fölös mennyiségben beszívott hideg levegővel az ökonomiát is tönkretették. Más esetben a meg nem felelő szénminőség s a fűtőként alkalmazott kiképzetlen távirdamunkások okozott üzemzavarokat és károkat. Amikor tagozott öntöttvas kazánokat pécsi szénrel fűtöttek és az ezzel szerzett rossz tapasztalatok alapján a hazai szén mellőzését és kokszt használatát javasolták. Tehát nemcsak arról kell gondoskodni, hogy a gazdaságilag annyira fontos központi fűtőberendezések a kazánok szerkezeteinek megfelelő fűtőanyaggal láttassanak el, hanem a központi üzemellenőrzésnek arra is súlyt kell helyeznie, hogy a fűtőberendezések kezelésével megbízott altisztek, távirdamunkások vagy akár napszámosok is legalább szakszerű elemi *oktatásban részesüljenek*.

Bár van a postának néhány önálló (gőz- és Diesel-gépekkel felszerelt) erőtelepe, sőt az erőfejlesztés mellett adódó hulladékmeleget fűtési célokra értékesítő és tároló berendezése is, a posta és a legtöbb állami intézmény hógazdaságában a legfontosabb szerepet mégis a központi fűtőberendezések töltik be. E berendezések legnagyobb része hazai gyártmányú, tagozott öntöttvas kazánokkal van felszerelve, melyeknek oly szerkezetűeknek kellene lenniök, hogy azok nemcsak a pirszén füstmentes elégését biztosítsák, hanem egyszerű fogással alkalmazható előmelegített secundár légbevezetéssel, a magyar barnaszén tökéletes elégetésére is alkalmasak legyenek. E kazánszerkezet helyes kezelését feltételezve, megvan annak a lehetősége, hogy elsősorban mindenütt az a — hazai származású — fűtőanyag használtassék, mely a legjobb gazdasági hatásfokot biztosítja. Mód van tehát arra is, hogy a szállítási költségek és a szóban levő tüzelőanyagok kalórikus értékének mérlegelésével, valamint az árviszonyok figyelembevételével választassék ki az alkalmazandó tüzelőanyag. Ha azonban speciális okok egy bizonyos szénminőség használatát teszik szükségessé, erre a célra sokszor különleges kazánszerkezet alkalmazása is érdemes; amint pl. Gyöngyösön természetesen az ottani lignitre kell berendezkedni.

Bár hőtechnikai szempontból feltétlenül a központi fűtést illeti az elsőbbség, ennek lényeges berendezési költségei miatt — különösen kisebb épületeknél — az idővel már lebecsült *kályhafűtés* is újabb szerephez jut. A magyar barnaszénnek lakásfűtési célokra való alkalmazhatósága érdekében s a túlnyomólag külföldről importált fának drágasága miatt,* tehát nemzetgazdasági okokból, a kereskedelemügyi minisztérium által folytonegő barnaszén kályhákra hirdetett nemzetközi pályázat azzal az örvendetes eredménnyel járt, hogy azóta több (Feyér-féle Ichor, Marabú, Jobbágy stb.) hazai gyártmányú és a célnak teljesen megfelelő kályhaszerkezet között választhatunk.

A kályhafűtésnek ugyan nagy hátránya az, hogy — az angol szokástól eltérőleg — nálunk a kémények mindig a belső főfalakban vannak. Ezért a kályhák rendszeren a fűtendő helyiség valamelyik hátulsó sarkában, tehát a legkevésbé lehűlő helyen állíthatnak fel. Ezzel szemben a központi fűtéseknel a fűtőtestek (radiátorok) az ablakok

*) 1927. év folyamán 130 millió értékű fanyennyiséget importáltunk külföldről.

mellvédjeiben, hasznosítható helyeket el nem foglalva, helyeztetnek el, ahol az ablakokról, tehát a legjobban lehülő felületről a padló felé áramló hideg levegőt leghamarább felmelegíthetik. Igen lényeges ez azért is, mert a munkahelyek (íróasztalok, gépek stb.) a nappali világitásra való tekintettel, többnyire az ablakok közelében állítatnak fel.

Bármily egyszerűnek látszik azonban a kályhák kezelése, takarékos üzem mégis csak a leggondosabb ápolás és — fizikai, sőt kémiai alapismereteket is feltételező — szakszerű kezelés mellett biztosítható. Ezért a kályhafűtés inkább csak magánlakásokba való, ahol a családfő szenved el a tüzelőanyagpazarlást, mint nagyobb középületekbe, ahol nemcsak a gondos kezeléshez szükséges idő és figyelem, hanem sokszor még a szükséges személyzet is hiányzik.

A postaüzem céljainak, noha nagyok a berendezési költségei, mégis a központi fűtés felel meg legjobban, főképpen azért, mert helyes kezelés mellett, ennek ökonómiaja lényegesen jobb a kályha fűtésénél és mert egy kazán vagy központosított kazántelep a gondos *ellenőrzést lehetővé teszi*. Fokozottabb mértékben áll fenn ez az előny a melegvízfűtésnél, mely még a fűtés mérvének — a külső hőmérsékletéhez alkalmazkodó — *központi szabályozhatóságát is biztosítja*, miért is ez utóbbi rendszert illeti a legjobb gazdasági határfok pálmája.

Mivel azonban a melegvízfűtőberendezések — sajnos — közel 30 százalékkal nagyobb befektetést igényelnek, mint a gőzfűtések, melyeknél a központi szabályozás alig lehetséges, a kisebb befektetés miatt a gőzfűtés terjed el jobban, noha ennek számos hátránya van. Ezek közül csupán a levegő porának pörkölését, a nem mindig zajtalan működést és a szabályozhatatlanságot említem meg.

A gőzfűtésnél kisebbek a befektetések elsősorban azért, mert a melegszállításra szolgáló gőz, a vízzel szemben nagyobb teljesítőképességű, mivel a gőz nem csupán a víznek a kazánokban való felforralásához szükséges úgynevezett folyadék-meleget, hanem ezenfelül a víznek gőzzé való alakításánál lekötött párolgási (latens) meleget — kg.-ként 640 kalóriát — is tartalmazza. Ez utóbbi a melegvízfűtésnél egyedül hasznosított folyadék melegnek sokszorosát jelenti. Ennek következtében a gőzfűtésnél a fűtőtestek kisebbek, a csövezetékek pedig szűkebbek lehetnek, mint a vízfűtésnél.

A fűtőtechnikai problémák alapos mérlegelése azt tenné kívánatossá, hogy már az *épületek tervezésénél*, a helyiségek csoportosításánál, figyelembe véssenek mindazon körülmények, melyek az üzemi költségek alakulását befolyásolják. Ezek a körülmények minden periodikus használatú középületnél, de elsősorban éppen a posta építkezéseinél nagyfontosságúak. Itt ugyanis a legkülönbözőbb szolgálati időbeosztás következtében az egyes helyiségek és épületrészek félnapos, egésznapos vagy éjjel-nappali igénybevételéről és ennek megfelelő fűtési időtartamokról van szó. Hogy ennek szem előtt tévesztése mily súlyos következményekkel járhat, annak megvilágítására hivatkozom — a postaházak építési felügvelőségének felállítása előtt épült — pécsi igazgatósági épület elszomorító példájára, melynek beosztásánál a tervező építész egyáltalában nem vette figyelembe az egyes helyiségcsoportok szolgálati időbeosztását. Ennek következté-

ben az éjjel-nappal fűtendő hivatalok és lakások a félnapig vagy csak nappal használt helyiségek közé ékelve, egymástól távol fekvő, különböző emeleti traktusokban helyeztetek el. Ezenfelül két hatalmas lépcsőház, a nagyméretű felülvilágítós (üvegtetejű) felvételi csarnok és tágas folyosók úgy helyeztetek el, hogy a helytelenül választott fűtési rendszer mellett,* csakis az egész épületnek állandó fűtésével lehetett a szükségleteket kielégíteni, ami évtizedes pazarlást jelentett. Csak lakás áthelyezéssel és a csőhálózat költséges átalakításával lehetett utólag legalább azt biztosítani, hogy egyes — csak nappal használt — épületrészek fűtőberendezését éjjelre le lehessen zárni.

Az építészeti tervezésnek kellene arról is gondoskodnia, hogy hosszabb szolgálati idejű hivatalos helyiségek hideg és légvonatos kapubehajtók fölé lehetőleg ne helyeztessenek, felülvilágított (üvegtetejű) termek pedig ne létesíttessenek. Ez utóbbiak ugyanis nyáron tűrhetetlen melegek, télen pedig nehezen és csak aránytalanul nagy költséggel fűthetők; a külső falak jó hőszigetelő anyagokból és úgy készüljenek, hogy hőleadófelületük minél kisebb legyen. Ebből a szempontból a legsímább homlokzat volna a legjobb, mert a párkányzat, rizalit, erkély és minden kidomborodó díszítés csak növeli a hőkiszugárzást. Ezért, ha esztétikai okokból nem is lehet az épületek külsejét egészen simán kiképezni, legalább arra kellene ügyelni, hogy az északi oldalak és az uralkodó széliránnyal szembe helyezett felületeken minél kevesebb tagozás, kiugrás, erkély és ablak legyen.

E helyen kell megemlítenem, hogy az épületek fűtési költségeit igen lényegesen befolyásolja az *asztalosmunkák (ablakok és ajtók) minősége*. Rosszul záró külső ablakok és ajtók évről-évre ismétlődő fűtőanyag költségtöbbletet okoznak, miért is az asztalosmunkák válalatba adásánál sohasem szabad szem elől téveszteni azt az igazságot, hogy „*a legjobb a legolcsóbb*”.

A berendezési költségek csökkentésére irányuló törekvésnél azonban igen óvatosan kell eljárni, mert az e téren túlzásba vitt takarékoskodás könnyen válhat irracionálissá. E tekintetben érdekes tapasztalatról számolhatok be. A budai postapalota központi fűtőberendezésének tervezésekor, az építési költségeknek leszorítása céljából, a befalazatlan gőzvezetéseket hőszigetelő burkolatok mellőzésével vezettem át az egyes emeleteken, azok felületeit hőleadó fűtőtesteknek tekintve. Ennek következtében sok radiatorfelületet lehetett megtakarítani. Az utólagos tapasztalat azonban azt mutatja, hogy ez az elgondolás nem mindig helyes, sőt sokszor káros is lehet azért, mert az egyes emeleteken átvezető gőz- és kondenzvezetékek által alkotott fűtőfelületeket sem szabályozni, sem pedig lezárni nem lehet. Enyhébb (átmeneti) időjárásakor a kisebb szobák — ilyen pedig a budai postapalotában igen sok van — még lezárt radiator mellett is, túlerősen melegsznek. Ez ellen másképp védekezni nem lehet, mint vagy a csöveknek hőszigetelő burkolattal való utólagos ellátásával (l. a vezérigazgatói szobákat) vagy pedig az ablakok kinyitásával. Az

*) Padlástéri (felső) elosztású gőzfűtés, a kazánházból felvezető egyetlen gőzfűtővezetékkel.

utóbbi eljárás mellett azonban a nyitott ablakú szobán átmenő gőzvezetésekre kapcsolt (felsőbb fekvésű) fűtőtestek is kevesebb meleget kapnak, miért is ezeknél a szabályozó szelepeket jobban kell ki-nyitni — ami viszont pazarlás.

E tapasztalat tehát azt mutatja, hogy az átmenő gőzvezetékeknek hőleadó fűtőfelületekként való — magábanvéve igen célszerű és takarékos — alkalmazása csakis olyan nagyobb helyiségekben racionális, melyekben amúgy is több fűtőtestet (radiator-csoportot) kell felállítani.

A központi fűtések *takarékos üzeme* két feladat gazdaságos megoldásától függ, ezek: a *melegfejlesztés* a kazánokban és mindenekelőtt, *e melegnek takarékos felhasználása* a hivatali és lakóhelyiségekben.

A takarékos melegfejlesztés problémája nem olyan egyszerű, mint amilyennek látszik, mert ennek biztosításához nem csupán alapos tüzelőtechnikai (fizikai és kémiai) tudás, a tüzelőanyagok és azok tökéletes elégési folyamatának ismerete szükséges, hanem ezenfelül még az időjárási statisztika figyelembevétele is mellőzhetetlen.

Külsőleg egy ilyen központi fűtőkazán egészen egyszerűnek és simának látszik, mert felületei a legkisebb káros hőszugárzásnak megfelelően vannak kiképezve. Belsejének azonban már komplikáltabb igényeket kell kielégítenie, amilyenek: a legtökéletesebb és lehetőleg kevés füsttel járó égés, a minél kisebb helyre szorítózkodó és emellett minél nagyobb (tűzzel és vízzel érintkező) fűtőfelület. Könnyű tisztíthatóság, legjobb gazdasági hatásfok, hosszú élettartam stb. elengedhetetlen alapfeltételek. E sokféle igényt, a legkisebb ár mellett, ezidőszereint a tagozott öntöttvas kazánok elégítik ki a legjobban, amilyeneket most már hazai gyáraink, a magyar barnaszénnek tökéletes elégését is biztosító kivitelben készítenek.

E kazánok a fűtőanyagban tárolt melegmennyiségnek közel kétharmadát adják a fűtővíznek, illetőleg gőznek, vagyis igen jó hatásfokúak — ameddig azok helyesen kezeltenek, gondosan karbantartatnak és amíg azokban olyan fűtőanyagok használtatnak fel, amilyenek részére azok szerkesztettek. De csak addig, amíg helyes terheléssel vétetnek igénybe, mert a kazánok hatásfoka lényegesen csökken, amint azok túlterheltenek vagy pedig nem teljes a kihasználásuk. Minden fűtőnek tudnia kellene, hogy az előbbi esetben a rostély fölött fejlesztett meleg nagyrésze kihasználatlanul a kéményen át távozik el és hogy az utóbbiban tökéletlenné válik az elégetés, növekszik a koromképződés és a füstgázok szénoxgytartalma. Ezért nem csupán az eltávozó füstgázok hőfokát, hanem azok CO és CO₂ tartalmát is ellenőrizni kell.

A fűtési időszakban (szeptember 15-től április hó 30-ig) előforduló különböző *átlagos hőmérsékletű napok* előfordulási számait a túloldali diagrammban tüntettem fel, melynek adatai, ritka kivételektől eltekintve, szűk határok közé szorult csonka hazánknak majdnem egész területére érvényesek.

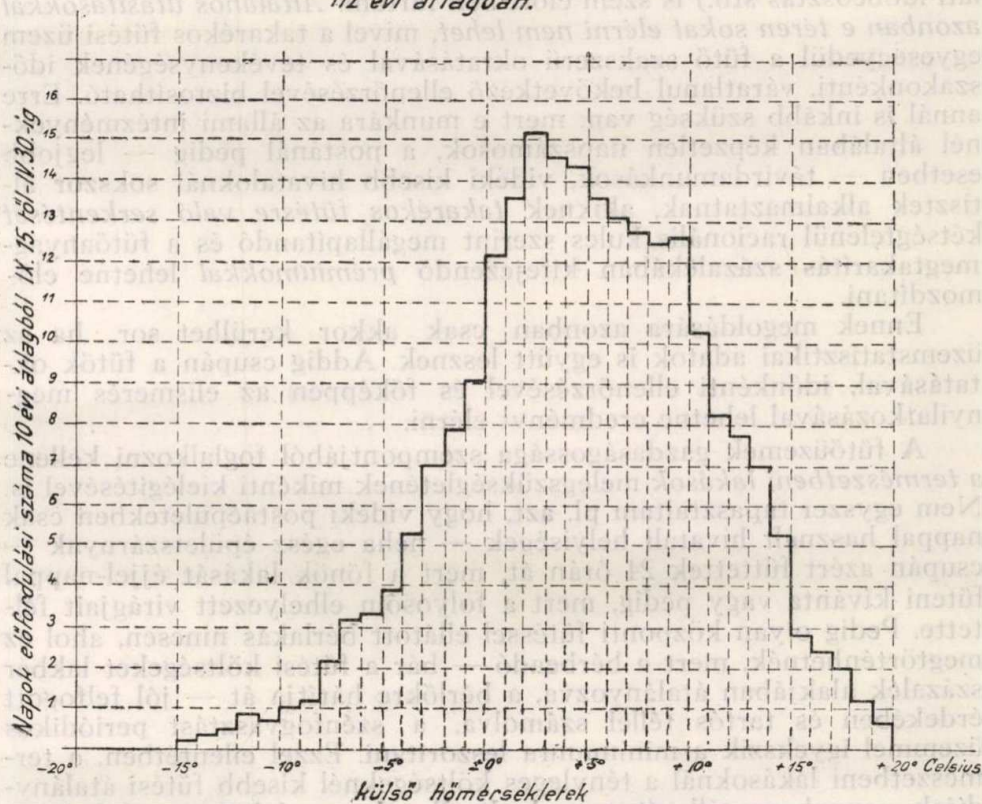
A diagrammot a *Természettudományi Közlöny* és a Meteorológiai Intézet tíz évre visszanyúló közléseiből állítottam össze. Ebből vilá-

gosan kitűnik, hogy nálunk -15 C^0 átlaghőmérsékletű napok alig fordulnak elő és hogy egy fűtési időny alatt 47 (kerekben 50) olyan nappal kell számolnunk, melyeken az átlaghőmérséklet fagypont alá süllyed, míg 180 napon az átlag $\pm 0\text{ C}^0$ fölött lesz. Évente csak négy napon szokott az átlag -10 C^0 -nál hidegebb lenni és 150 napon át a napi átlaghőmérséklet $\pm 0\text{ C}^0$ és $+10\text{ C}^0$ között ingadozik.

Egy tél folyamán 15-ször, tehát legsűrűbben fordulnak elő olyan napok, melyeken $+3\text{ C}^0$ az átlaghőmérséklet.

A napi középhőmérsékletek előfordulásai

egy fűtési időszak alatt (IX. 15-től IV. 30-ig) Budapesten
tiz évi átlagban.

Fűtőberendezéseinket tehát fenti időjárási statisztika szem előtt tartása mellett úgy kell méreteznünk, hogy azok a rövid ideig tartó legnagyobb hidegben — ha némi túlterhelés árán is — az igényeket kielégítsék. Emellett a telente 80-szor előforduló olyan napokon, melyeken az átlaghőmérséklet $\pm 0\text{ C}^0$ és $+5\text{ C}^0$ között ingadozik, a legjobb hatásfokkal legyenek üzemben tarthatók.

Épületeink hőtranszmisszióját ezért -20 C^0 külső hőmérséklet feltevése mellett szoktuk számítás útján megállapítani, amely eljárás

helyességét az így tervezett és kivitelezett fűtőberendezéseinkkel szerzett tapasztalatok igazolták.

Oly célból, hogy az erőltetett üzem mellett -20 C^0 külső hidegnél is elegendő teljesítőképességű kazánok, a téli átlagban -0 C^0 , sőt $+5\text{ C}^0$ fok körül ingadozó külső hőmérsékletek mellett is helyesen legyenek megterhelhetők, lehetőleg több és egymástól független kazánt szoktunk alkalmazni. Ha az épület hőtranszmissziója oly kicsiny, hogy ez nem lehetséges, ily esetben *egyetlen kazán* jobb hatásfokát és takarékosabb üzemét helyesen szabályozott periódikus (lökésszerű) üzemidőbeosztással biztosíthatjuk. Ehhez a külső hőmérséklet mérésén felül, az időjárás viszonyok körüli tapasztalat is szükséges és a szóban levő épület speciális körülményeit (fekvés, szélirány, szolgálati időbeosztás stb.) is szem előtt kell tartani. *Általános utasításokkal azonban e téren sokat elérni nem lehet*, mivel a takarékos fűtési üzem egyesegyedül a fűtő szakszerű oktatásával és tevékenységének időszakonkénti, váratlanul bekövetkező ellenőrzésével biztosítható. Erre annál is inkább szükség van, mert e munkára az állami intézményeknél általában képzetlen napszámosok, a postánál pedig — legjobb esetben — távirdamunkások, vidéki kisebb hivataloknál sokszor alacsonyabb szintű alkalmazottak, akiknek *takarékos fűtésre való serkentését* kétségtelenül racionális kulcs szerint megállapítandó és a fűtőanyag-megtakarítás százalékában kifejezendő *prémiumokkal* lehetne előmozdítani.

Ennek megoldására azonban csak akkor kerülhet sor, ha az üzemstatisztikai adatok is együtt lesznek. Addig csupán a fűtők oktatásával, időnkénti ellenőrzésével és főképpen az elismerés megnyilatkozásával lehetne eredményt elérni.

A fűtőüzemek gazdaságossága szempontjából foglalkozni kellene a természetbeni lakások melegsükségletének mikénti kielégítésével is. Nem egyszer tapasztaltam pl. azt, hogy vidéki postaépületekben csak nappal használt hivatali helyiségek — néha egész épületszárnyak — csupán azért fűtettek 24 órán át, mert a főnök lakását éjjel-nappal fűteni kívánta vagy pedig, mert a folyosóin elhelyezett virágjait féltette. Pedig olyan központi fűtéssel ellátott bérlakás nincsen, ahol ez megtörténhetné, mert a bérbeadó — bár a fűtési költségeket lakbér százalék alakjában átalányozva, a bérlőkre hárítja át — jól felfogott érdekében és tartós téllal számolva, a szénfogyasztást periódikus üzemmel igyekszik a minimumra leszorítani. Ezzel ellentétben, a természetbeni lakásoknál a tényleges költségeknél kisebb fűtési átalánydíjak vannak megállapítva, melyek ellenében a lakók — akik közé az épület gondnoka is tartozik — lehetőleg sok meleget igyekeznek kapni s felsőbb ellenőrzés hiányában a takarékoskosságot csak kivételes esetben gyakorolják.

Az előadottak helytálló voltát mi sem igazolja jobban, mint az a tény, hogy — különösen nyugaton — nagyobb városok és hatóságok, közöttük a posták igazgatásai is, külön hivatalokat (műszaki osztályokat) létesítettek, melyek a *takarékos hő- és üzemgazdaság* biztosítása céljából nemcsak az egyes fűtőüzemek szakszerű központi üzemellenőrzését, törzskönyvezését, üzemstatisztika gyűjtését és a

személyzet kioktatását végzik el, hanem a saját üzemeiknél szerzett speciális tapasztalataikat az intézmények érdekében a leghatékonyabban úgy értékesítik, hogy ők látják el egyúttal a nagyobb új építkezések berendezéseinek tervezését is.

Mivel a takarékos üzemgazdaság vonatkozásában a hógazdaságról fentiekben előadott *általános érvényű megállapítások* az üzem egyéb ágazataiban is helytállóak s a villamos világítás, erőátvitel, a szállítási berendezések, a műhelyüzemek és különösen az emberi munka lehető kiküszöbölése terén való gyakorlati alkalmazásuk *lényeges megtakarítások biztosítására alkalmas*, mindezen gépészmérnöki munkák ellátására, a német posta igazgatóságainál már évek óta *tervező és üzemellenőrző osztályokat létesítettek*, melyek közül önálló és invenciózus működése révén a müncheni „Telegraphen Konstruktions Amt” szolgálhat mindenképpen — esetleg szerényebb keretekben — követendő példaul.

A IV. országos táviróverseny.

Irta: Dr. LŐRINCZY GÁBOR, m. kir. postatitkár.

Régi igazság, hogy gyakorlat teszi mesterré az embert. Minden foglalkozás, minden munka csak a gyakorlat révén válhat tökéletessé. A posta különféle ágazataiban azok a leghasználhatóbb alkalmazottak és azok végzik el legeredményesebben a reájuk bízott teendőket, akik az átlagon felüli elméleti tudás mellett megfelelő gyakorlattal is rendelkeznek. Különösen áll ez a táviró-gépszolgálatra, ahol a pontos és kifogástalan munka mellett fontos tényező még a gyorsaság is. Ott tehát kellő gyakorlat nélkül nemcsak érvényesülni nem lehet, hanem egyenesen a szolgálat menetét hátráltatja, sőt meg is béníthatja egy nem megfelelő munkaerő.

A távirószolgálat ellátásának tökéletesítését, illetőleg a gépszolgálatot ellátó alkalmazottak tudásának, munkaképességének fokozását és fejlesztését mozdítják elő a bizonyos időközökben megismétlődő táviróversenyek is, ahol a legjobb távirászok mérik össze tudásukat és ügyességüket.

E versenyek nagy jelentőségét, amely szorosan összefügg a távirószolgálat érdekeivel, vitatni nem lehet. Ma, amikor a hírszolgálatot minden ország a kor követelményeinek megfelelően igyekszik átalakítani, megszervezni, amikor az eddigi egyszerűbb berendezéseket jó részben már mindenütt nagyteljesítményű táviróberendezésekkel cserélték fel, a távirászoktól is fokozottabb munkateljesítményt követelnek.

A táviróversenyek gyakorlati hasznának felismerése és kellő értékelése vezette a kereskedelemügyi Miniszter Úr Önagyméltóságát akkor, amidőn — legutóbb 1926-ban — úgy rendelkezett, hogy két egymásután következő évben a postaigazgatósági székhelyeken, illetőleg a postavezérigazgatóság hatásköre alá tartozó hivatalokra nézve

Budapesten, ú. n. kerületi-, minden harmadik évben pedig Budapesten országos táviróversenyek tartassanak.

E rendelkezés folytán f. évi november hó 12-én, 13-án, 14-én és 15-én rendezte a postavezérigazgatóság a IV. országos táviróversenyt, amelyen a kerületenként megtartott selejtező-versenyeken elért eredmények alapján a postavezérigazgatóság 9. ügyosztályának kerületéből 40, a debreceni igazgatóság kerületéből 5, a pécsi kerületből 6, a soproniból 3, a szegedi kerületből 4 és a honvédelmi minisztériumhoz kirendelt postaalkalmazottak közül szintén 4, összesen 62 versenyző vett részt.

A verseny zavartalan és szakszerű lebonyolításáról rendezőbizottság gondoskodott, amelynek elnökségében, illetőleg felügyelő- és bírálbizottságában a postavezérigazgatóság 5., 8. és 9. ügyosztályainak, valamint a kerületi postaigazgatóságoknak képviselői, illetőleg a központi táviróhivatal tisztviselői is közreműködtek. Kiküldötte képviselőjét a honvédelmi Miniszter Úr Önagyméltósága is.

A rendezőbizottság elnökének, Kol Ferenc helyettes államtitkárnak másirányú elfoglaltsága miatt Dimény Mózes postafőigazgató, a rendezőbizottság társelnöke nyitotta meg az országos táviróversenyt, aki rövid buzdító beszédet intézett a versenyzőkhöz. Kiemelte az országos verseny nagy jelentőségét, amelyen Magyarország legjobb távirászaí mérköztek a kitűzött díjakért, illetőleg a dicsőségért. Felhívta a versenyzőket, hogy csakis önmagukban és tudásukban bízzanak s igyekezzenek a jó eredmény érdekében higgadtságukat és nyugodtságukat versenyközben megőrizni.

A versenyzők 6 rendszeren versenyeztek és pedig: 1. Morse szalagos adás-vétel (9 versenyző), 2. Hughes-adás mechanikai kiváltású gépen (33 versenyző), 3. Creed-gépen szalag előkészítés-lyukasztás (3 versenyző), 4. Rádió-vétel (7 versenyző), 5. Kopogó-vétel (17 versenyző), 6. Morse hallásutáni (kopogó vagy fonikus) vétel írógépen leírva (9 versenyző). Ez utolsó versenyszám, melynél a versenyzők a hallás után vett szöveget nem kézírással, hanem írógéppel írják le a távirat-ürlapra. az előző országos versenyeken még nem volt rendszeresítve. Az 1927. évben Como-ban tartott IV. nemzetközi gyakorlati táviróversenyen azonban a verseny keretébe feltételelesen már ezt a rendszert is beiktatták.

A behívott versenyzők közül többen 2, 3, sőt 4 rendszeren is versenyeztek, ami örvendetes jelenség s a magyar távirászkok sokoldalú használhatóságát bizonyítja.

A IV. országos verseny nagy általánosságban az 1925. évi III. országos verseny szabályai szerint bonyolítottatott le. E szabályok részben a tapasztalatok, részben a comoi nemzetközi táviróverseny tanulságai alapján némileg módosították. Ugyanis a minősítés fokát, vagyis azt a legkisebb pontszámot, amelyet minden versenyzőnek el kellett érnie, a Morse-adás-vételnél az eddigi 3200/2800 helyett 2500-ban, a Hughes-rendszerénél 3800 helyett 3000-ban, a rádióvételnél 4000 helyett 3200-ban állapították meg. A Siemens helyett beiktatott Creed-nél a megkívánt pontszám 4000, az írógépvételnél 3200 volt.

A megengedett legnagyobb hiba-pontszám, amelyen felül a ver-

senyző már kiesett, a rádió- és írógépvételnél 350, a Creednél 400 volt, míg a Morse- és Hughes-rendszer-nél változatlanul megmaradt a 300, illetőleg 350 hibapont.

A régi versenyszabályban megállapított pontszámok módosítására azért volt szükség, mert a versenyszöveg a régi 7 és 5 betűből álló szócsoportok helyett a comoi nemzetközi versenyen használt szövegnek megfelelően 10 betűből, illetőleg 5 számjegyből álló szavakból, illetőleg számcsoportokból volt szerkesztve. A hosszabb és nehezebb szavakból álló szöveg adását, illetőleg vételét nem lehetett a rövidebb és könnyebb szavakra szabott feltételekhez kötni.

A versenyszöveg külön lapokra volt nyomtatva; egy-egy lapon 40 tízbetűs szó és 10 ötszámjegyes számcsoport volt. Minden rendszeren más szöveget használtak, de az ugyanazon rendszeren induló összes versenyzőké azonos volt.

A verseny eredménye — a kopogó kivételével — az adott körülmények között jónak mondható. A nehéz szöveggel ugyan a versenyzőknek valamivel több, mint a fele, nem tudott megbirkózni, de akik eredményt értek el, azokra nyugodtan mondhatjuk, hogy a nemzetközi versenyeken is megállják helyüket.

A fonikus Morse-jelek vételénél, vagyis a rádió- és írógépvételnél kiválóan érvényesültek a kettős fejhallgatók. Minthogy a versenyzőnek mind a két fülén hallgató volt, sokkal biztosabban és könnyebben fogta fel a jeleket, mintha egyes fejhallgatóval dolgozott volna, mert nem zavarta sem az írógép hangja, sem pedig más idegen hang vagy zaj.

Célszerű és kívánatos volna kettős fejhallgatóval felszerelni mindazokat a munkahelyeket, ahol a táviró-forgalmat fonikus rendszeren vagy pedig távbeszélőn bonyolítják le, mert ezáltal nagyon sok ferdtést és csonkítást lehetne elkerülni. Különösen a budapesti központi táviró hivatal táviratközvetítő osztályában — ahol egyidőben 14—15 tisztviselő ad vagy vesz táviratot — okoz nagy nehézséget, hogy ezek a tisztviselők csak egyes fejhallgatóval vannak ellátva.

Figyelembe kell venni azt is, hogy a Morse szalagos- és kopogóvételről mindenütt a célszerűbb fonikus vételre szándékozunk áttérni, ilyen berendezés mellett azonban csakis kettős fejhallgatóval biztosíthatjuk a kívánt eredményt.

A versenyszabályokban előírt pontszámot elérte, illetőleg túlhaladta: Morse szalagos adás-vételnél 6 versenyző (2 visszalépett, 1 kiesett), Hughes adásnál 16 versenyző (17 kiesett), Creed-rendszeren 1 versenyző (2 kiesett), rádióvételnél 3 versenyző (4 kiesett), kopogóvételnél 4 versenyző (13 kiesett), írógépvételnél 4 versenyző (2 visszalépett, 3 kiesett).

Az egyes rendszereken, az eredmények sorrendjében, a következő alkalmazottak érték el a megkívánt pontszámot:

1. Morse szalagos adás-vétel: 1. Rózsa Gizella segédtiszt (Budapest), 2. Tóth Ernő segédellenőr (Szolnok 1.), 3. Csete József segédellenőr (Nagykanizsa 1.), 4. Zsóvár József tiszt (Zalaegerszeg), 5. Kretzinger Géza segédellenőr (Sopron 1.), 6. Weinberger Róza kezelő (Budapest).

2. Hughes adás: 1. Végh Gyula tisztt, 2. Rác György segédellenőr, 3. Simon Ernő tisztt, 4. Boldog Adám segédellenőr, 5. Eröss Gyula tisztt, 6. Beipert Vilmos tisztt, 7. Cziffra István segédellenőr, 8. Orbán Lajos segéd-tisztt, 9. Eiselt Árpád segédellenőr, 10. Elek Imre segéd-tisztt, 11. Varga Péter segédellenőr, 12. Busek Ferenc segédellenőr, 13. Kiss Béla segédellenőr (mindannyian budapestiek), 14. Pisztróy János segédellenőr (Szeged), 15. Nagy Jenő segédellenőr (Budapest), 16. Csete József segédellenőr (Nagykanizsa 1.).

3. Creed-lyukasztás: 1. Gieszer Teréz segéd-tisztnő (Budapest).

4. Rádió-vétel: 1. Asztalos István segéd-tisztt, 2. Varga Péter és 3. Major István segédellenőrök (mindhárman budapestiek).

5. Kopogó-vétel: 1. Schopper Mihály segédellenőr (Bonyhád), 2. Kovács György segédellenőr (Budapest), 3. Asztalos István segéd-tisztt (Budapest), 4. Pap Orbán segéd-tisztt (Szeged 1.).

6. Irogép-vétel: 1. Varga Péter segédellenőr, 2. Major István segédellenőr. 3. Asztalos István segéd-tisztt, 4. Takács Béla tisztt (mindannyian budapestiek.).

A legjobb eredményt elért versenyzők közül minden rendszeren a három első helyezézt jelentékeny összegű díjat kapott. Kiosztásra került 22 állami díj 2180 pengő értékben (közötte egy I. és egy II. oszt. bajnoki díj), valamint ezúttal került először odaítélésre a központi táviróhivatal személyzete által alapított örökös vándordíj, az ú. n. „Jancsó-vándordíj”. Ezenkívül a győztes versenyzők jutalmazására rendelkezésre állott még a honvédelmi Miniszter Úr Ónagyméltósága által adományozott 200 pengő, a budapesti központi táviróhivatal személyzete által adományozott 240 pengő, a Budapest 741. sz. postahivatal személyzete által adományozott 30 P, továbbá a Levin Imre és dr. Szilágyi Endre volt kartársak által felajánlott 2 drb értékes dísz-tárgy.

Az I. oszt. bajnoki díjat Varga Péter s.-ellenőr (Budapest) nyerte el, aki ezáltal 3 évre Magyarország távirász-bajnoka lett és elnyerte a „Jancsó-vándordíjat” is. A II. osztályú bajnoki díjat a jury Csete József segédellenőrnek (Nagykanizsa 1.) ítélte oda.

A díjak kiosztása ünnepélyes keretek között november hó 16-án délután 6 órakor volt a Postatisztviselők Kaszinójában. A díjakat Dimény Mózes postafőigazgató adta át a versenyzőknek, aki a posta-vezérigazgatóság nevében elismerését és megalégedését fejezte ki a verseny eredményei felett és a versenyzőket a kötelességteljesítés terén további kitartó és odaadó munkára buzdította. A kereskedelem-ügyi Miniszter Úr Ónagyméltósága nevében köszönetet mondott Jancsó János hivatali igazgatónak és a központi táviróhivatal személyzetének a „Jancsó-vándordíj” alapításáért.

A díjak kiosztása után a postás zene- és kultúregyesület által a versenyzők tiszteletére rendezett előadás következett. majd a rendező-bizottság tagjai és a versenyzők, a tisztviselők Eszterházi-utcai Kaszinójában vacsorára jöttek össze, amelyen a posta vezetőségének tagjai közül többen résztvettek.

Ha a IV országos versenyt összehasonlítjuk az 1925. évi versennyel, elsősorban a versenyzők számában mutatkozó nagy eltérés ötlük

szemünkbe. 1925-ben 126 távirász versenyzett, tehát kétszer annyi, mint most. Ennek oka véleményem szerint egyrészt a terhes szolgálat, amely mellett többen a versenyre kellőképpen készülni nem tudtak, másrészt az a körülmény volt, hogy az eltelt 3 év alatt a régi, gyakorlott távirászok közül sokan más munkakörbe kerültek s ezek kellő gyakorlat hiányában a versenyen nem vehettek részt.

Az elért eredmény ennek dacára azt mutatja, hogy a távirószolgálatot ellátó személyzet úgy Budapesten, mint vidéken hivatása magaslatán áll és szorgalom, törekvés, valamint munkaeredmény szempontjából a fokozottabb követelményeknek is megfelel.

A IV. országos táviró-verseny a vezetőségnek is értékes tanulságokat szolgáltatott, amelyeket most, amikor mindjobban belekapcsolódunk a világforgalomba, amidőn kis országunk újból összekötőkapocs lett a Nyugat és Kelet között, megfelelően tudunk hasznosítani.

A nehéz feltételek mellett lebonyolított verseny eredménye egyúttal azt is bizonyította, hogy a magyar távirászok a mult hagyományaihoz hűek maradtak; tudásuk és lelkesedésük nem csökkent és minden reményünk meg van arra, hogy a legközelebbi nemzetközi mérkőzésen dicsőséget szereznek hazánknak.

A külfölddel váltott postaforgalomból eredő követelések és tartozások kiegyenlítéséről.

Irta: Dr. BIRÓ PÁL, m. kir. postatitkár.

Magyarországnak a külfölddel váltott postaforgalmából eredő kötelezettségeit általában, a stockholmi postaszerződés és egyezmények szabályozzák.

Ez az a keret, mely a posta-unióba tartozó államok egymással váltott postaforgalmából eredő követeléseknek elszámolását és kiegyenlítését üzletáganként szabályozza. Ezek alapján teljesített kiegyenlítéseket óhajtanám általánosságban ismertetni.

Az egyes üzletágak forgalmából eredő külföldi tartozások az egyezmény értelmében vagy aranyfrank alapon vagy a követelő ország pénznemében, esetleg a postaigazgatások egymással kötött külön megállapodása szerint nyernek elszámolást és kiegyenlítést.

A régi postaszerződésekben és egyezményekben a frankban való teljesítésre vonatkozó kifejezés csak általános volt, nem jelöltetett meg közelebről, hogy frank alatt mily fizetési eszközt kell érteni. A fizetési eszközöknek a világháború alatt és különösen azóta tapasztalt példátlan árfolyameltolódása miatt és e változás okozta elszámolási nehézségek kiküszöbölése céljából, a posta-unióba tartozó államok szükségesnek tartották, hogy az elszámolások és kiegyenlítések alapjául vett frankot tüzetesebben megjelöljék.

Ennek következtében a stockholmi szerződés 29. cikke már határozottan körülírja, hogy a szerződésben és az egyezményekben pénzegységül vett frank alatt a 100 centime-ra osztott 10/31-ed gramm súlyú és 0.900 finomságú aranyfrankot kell érteni.

Az aranyfrank tehát — tartozásoknak aranyfrankban való kiegyenlítési kötelezettsége esetén — a felhasználandó aranyvaluták értékmérője. Ily alkalmas aranyvaluták ma a dollár, mexikói pezó, svájci frank és svéd korona, melyek országukból szabadon kivihetők.

Az egyes üzletágak forgalmából eredő tartozások kiegyenlítésének végrehajtásánál azonban — történjék a kiegyenlítés akár aranyalapon, akármily pénznemben — a szerződések és egyezmények az unió államainak továbbra is csak tágabb kereteket állapítanak meg s azt a kiegyenlítési előnyt, melyet több üzletágban keletkezett követelés és tartozás kompenzálásának lehetősége nyújt, általában meg sem említik, noha valamennyi igazgatás közös érdeke volna a kiegyenlítésekkel járó költségek és felesleges kamatveszteségek lehető csökkentése.

A szerződéseknek és egyezményeknek ez a sajátossága onnan ered, hogy a szerződő felek a kiegyenlítések feltételeinek megállapításánál csak addig a határig mehetnek, ameddig a különböző gazdasági, illetőleg pénzügyi érdekeik mellett még közös pénzügyi platformot találnak.

Viszont ezzel szemben a fizetési eszközök beszerzése és felhasználása ma már oly üzletkötésekre ad alkalmat, melyeknek szabályait, tanulságait és előnyeit a postaigazgatások figyelmen kívül nem hagyhatják.

A gyakorlati élet bizonyítja, hogy az igazgatások ennek fontosságát felismerték s egyrészt az elszámolásokkal és kiegyenlítésekkel kapcsolatos pénzügyi műveleteknél a kiegyenlítő postaigazgatások a hitelező igazgatások rovására gyakran lényeges megtakarításokat érnek el, amit még a követelések elszámolásaira és kiegyenlítésére engedélyezett határidők is elősegítenek. Másrészt a fentemlített kompenzálás természetes előnyének egymásközt való alkalmazására fokozatosan rátértek, melyben egyes igazgatások annyira mennek, hogy az egyezmény által megállapított kiegyenlítési határidőt is a kompenzálás lehetősége miatt gyakran átlélik.

A stockholmi szerződés foganatosító szabályzatának a tartozások kiegyenlítését szabályozó 66. cikke 1. pontja szerint a tartozó igazgatás a követelő igazgatásnak aranyban vagy a hitelező ország fővárosában vagy valamely kereskedő helyén látra fizetendő váltóval köteles tartozását kiegyenlíteni. A 2. és 3. bekezdés szerint pedig váltóval való fizetés esetén a váltót a hitelező ország pénznemében oly összegről kell kiállítani, amely megfelel a vétel napján kifejezett végtartozás értékének. Az egyezmény megengedi azt is, hogy a váltók más országra is kibocsátassanak, azzal a feltétellel azonban, hogy ezek értéke a hitelező ország követelését teljesen fedezi.

Ezzel szemben aranyban vagy arany-váltóval az egyezmény óta még egyik állam sem fizetett. A postaigazgatások tartozásaikat kivétel nélkül csekkel egyenlítik ki, mely a nemzetközi viszonylatban a banküzletek mai fejlettsége mellett a legrugalmasabb fizetési eszköz.

A csekk ugyan minden tekintetben közel áll a váltóhoz, főleg az idegen váltóhoz, mert mindkettő fizetési felhívás, melyben a kiállító azt ígéri, hogy egy harmadik megjelölt személy által fizetést fog teljesíteni. Míg azonban a csekk főleg fizetési eszköz s célja az azonnali fizetés, addig a váltó inkább forgalmi és hitelpapír, a fizetés biztosított elhalasztása.

A csekk — mint tudjuk — oly látra fizetendő, bankra szóló forgatható utalvány, melyet a számlatulajdonos valamely pénzintézetnél fennálló követelésére állít vagy állíttat ki, formaságokhoz kötve nincsen. A csekkösszeg nagysága a megbízó félnek a banknál levő lététje nagyságától függ, mely lehet készpénz, váltó vagy értékpapír, de lehet a bank részéről nyújtott hitel is. Akinek a csekk számla tulajdonosa tehát fizetni kíván, annak „rendeletére” vagy általában „be-mutatóra” kiállíttatja a csekket s a csekkösszeg tulajdonosa a csekk hátlapján alkalmazott aláírással az összeget az utalványozott banknál látra felveheti vagy zsírószámlájára könyvelteti.

Ha a csekk „elszámolásra” felirattal van ellátva, úgy csakis számlájára irathatja. Ez utóbbi történik a külfölddel váltott utalványforgalomból eredő követelésünkre érkező legtöbb pengőre szóló csekkel is. Természetesen, ha a csekket kiállító banknak a rendeltetési postai igazgatás bankjánál is van számlája, akkor a csekk kiállíttatása is elesik. Ilyenkor a fizetendő összeg a tartozó igazgatás számlájáról a követelő igazgatás zsírójára kliring útján nyer elszámolást.

A posta unióba tartozó igazgatások egyrésze tartozását már a háború előtt is kliring útján egyenlítette ki, mely azonban nem a bankok útján, hanem a berni nemzetközi iroda közvetítésével rendeztetett. A háború következtében felborult pénzügyi helyzet s a valuták devalválódása azonban az államokat arra szorította, hogy pénz vagy azt helyettesítő készleteik felett önállóan rendelkezzenek. Tartozásaikat a pénzpiacokon észlelt árfolyam eltolódásokban pillanatnyilag keletkezett előnyök gyors kihasználásával fedezték, mely az adós postai igazgatásokat sokszor igen számottevő előnyökhöz juttatta.

Ma már a pénzügyi konszolidáció mindenütt érezteti kedvező hatását s ennek következtében az árfolyamkilengések meglehetősen csekélyek. A kiforrotlan politikai helyzet azonban még óvatosságra készíti az igazgatásokat s a berni nemzetközi iroda közvetítésének még nem érkezett el az ideje.

A tartozó igazgatások a csomaggyezmény fogantató szabályzatának 44. §-a értelmében főleszámolások szerinti tartozásaikat a lehető legrövidebb idő alatt kötelesek kiegyenlíteni. Lehetővé teszi azonban ez a rendelkezés azt is, hogy tartozásaikat ama időszak leletétől számított 3 havi határidőn belül egyenlítsék ki, amelyre a számadás vonatkozik. (Ez a határidő a tengerentúli országokkal való forgalomban 6 hónapban van megállapítva.)

Az utalványforgalomból keletkezett mérlegek kiegyenlítésére megállapított fizetési határidő már szorosabb kötelezettségeket ró az igazgatásokra, melyre alább még visszatérek.

A csomagforgalomra vonatkozó számadások feldolgozásának mai

rendszere s azok gyors levélpostai továbbításának lehetősége mellett a 3 havi elszámolási és kiegyenlítési határidő már nem látszik indokoltnak s bankok, pénzügyintézetek elszámolási viszonylataiban ez ma már alig volna lehetséges. Ez a §. ennél fogva csakis a tartozó posta előnyét szolgálja, mely 3 hónappal később fizeti ki tartozását, amit ma már 1 és fél hónappal előbb is mindenesetre módjában volna rendezni. Ezzel szemben áll a követelő igazgatás kamatvesztesége.

Az igazgatások nagyrésze ennek a pontnak előnyeit ki is használja, sőt a 3 havi határidőt gyakran túl is lépi. A tartozások 3 hónap mulva történő kiegyenlítésének lehetősége nemcsak az adós igazgatásra előnyös, hanem a csekket kibocsátó intézet részére kitűnő arbitrázs-üzletekre nyújthat alkalmat. Ennek előnyeit az a postaigazgatás, mely maga is arbitrálhat, kitűnően értékesítheti. Ha csak egy rövid pillantást vetünk pl. az angol font budapesti, prágai, amszterdami és newyorki jegyzésére s viszont összehasonlítjuk ugyanezen országoknak az egymáshoz való deviza- és valuta-árfolyamviszonyát, azoknál az angol fontra továbbszámítva oly árfolyameltolódásokat észlelhetünk, melyeknek kihasználása a csekk kibocsátó intézetek természetes feladata.

A magyar posta külföldi tartozásainak kiegyenlítésére szolgáló csekkek beszerzését a m. kir. pénzügyminisztérium rendeletére a Magyar Nemzeti Bank útján végezteti olyképpen, hogy a posta a csekk kiállításának fedezetére szolgáló pengőösszeget zsírójáról a bank rendelkezésére bocsátja. Ha a csekk kiállított, a csekkeknek az idegen igazgatás által — vagy ez utóbbi által tovább forgatva annak újabb tulajdonosa által — való beváltásáig, még ha ez a beváltás csak hosszabb idő mulva is történik, a lekötött pengőfedezet kamatai felett már nem rendelkezik. Ez általános bankszabály.

A magyar posta külföldi aranyfrank tartozásainak kiegyenlítésénél a madridi nemzetközi postakongresszuson megállapított dollár-egyenérték (1 aranyfrank = 0.192957 dollár) alapján mindig dollárra kiállított csekkek vásárol s ezzel fizet. A dollárösszegnek a követelő ország pénznemére való további átszámítási lehetősége a stockholmi egyezmény szerint ugyan adva van; a pénzpiacon tapasztalható árfolyamfluktuációk azonban a postát igen könnyen abba a hátránvos helyzetbe hozhatják, hogy a követelő igazgatás pénznemére átszámított csekk a hitelező ország postaigazgatásához való érkezéig a dollár, illetőleg az aranyfrankhoz viszonyítva értékcsökkenést szenved s a hitelező igazgatás ennek következtében előálló értékkülönbözetet követelheti.

A 66. cikk 1. pontjának 2. bekezdése általában azt írja elő, hogy a váltót a hitelező ország pénznemében oly összegről kell kiállítani, amely megfelel a vétel napján frankban kifejezett végtartozás értékének. Egyáltalában nem rendelkezik azonban arról, hogy a franknak valamely aranyvalután keresztül a követelő ország pénznemére való további átszámítására a követelő vagy a tartozó igazgatás fővárosában jelzett árfolyam vétessék-e alapul.

Még ha feltételezzük is azt, hogy a tartozó igazgatás fővárosában történt jegyzés alapján kell a dollárt a követelő igazgatás pénznemére

átszámítani, a keret még mindig tág s a tartozó igazgatás tetszésére van bízva, hogy a dollárösszeget valuta vagy deviza alapon számítja-e át a követelő igazgatás pénznemére.

Példával megvilágítva: Anglia követel egy negyedévi csomagforgalomból 80.000 aranyfrankot; ez az összeg a madridi állandó árfolyamon dollárra átszámítva 15436.56 dollárral volna egyenlő. Ezt az összeget a 66. cikk szerint át lehetne számítani angol fontra, a dollár azonban Londonban kétféle fizetési eszközként: mint valuta és deviza, úgyszintén pénz vagy áruként kerül piacra s ugyanígy jegyzik azt Budapesten is. Emellett a dollárnak a londoni és budapesti tőzsdejegyzése, mint azt fentebb az arbitrázs-üzleteknél említettem már — töredékeiben gyakran eltér, úgyhogy végeredményben többféle árfolyam között lehet választani. Az egyezmény említett pontja ugyanis nem határozza meg közelebről, hogy az angol követelésként fentjelzett dollárösszeg angol fontra mely árfolyamon számíttassék át. Ez pedig nagyobb összegnél a pénzpiacon gyakran fellépő árfolyam-ingadozásoknál már számottevő különbséget jelenthet.

Még tágabb lehetőséget nyújt az előnyös árfolyam alkalmazásának az egyezmény 66. cikke 1. pontjának 3. bekezdése, mely a váltóknak más országra való kibocsátását is megengedi.

Hogy a gyakorlatban a nagyobb államok ezzel a kedvezménnyel mégsem élnek, hanem aranyfrank tartozásaikat dollárral fizetik, az az oka, hogy az igazgatások a csekkeknek időközben keletkező értékcsökkenése miatt az utólagos reklamációk lehetőségét eleve ki akarják zárni, bár pl. a német postaigazgatás egyik hivatalos kiadványában példát is hozott az aranyfranknak dollárra s ennek a követelő ország pénznemére való átszámítására. A német átszámítási példa azonban nem nyújt az alkalmazandó árfolyamokra nézve magyarázatot s a gyakorlatban ezt a továbbszámítást a német igazgatás maga sem alkalmazza, mert tartozását ő is dollárcsekkel fizeti.

A magyar posta a külföldi követeléseinek kiegyenlítésére érkező dollárcsekkeket rendszeren nem váltatja be valamely magyarországi bankkal, hanem azokat a külföldi csomag- és távirórtartozásainak fedezésére eredetben felhasználja olyképpen, hogy azt a szokásos forgatmánnyal ellátva, egy másik követelő igazgatásra forgatja. Ezzel a magyar posta a csekkek értékesítésével járó költségeket, továbbá azok értékesítésénél a bank által alkalmazott alacsonyabb (vétel) árfolyam és egy ugyanolyan összegű csekkek valamely másik követelő ország részére való vételénél a bank által alkalmazott magasabb (eladási) árfolyam közötti különbséget s az újabb csekkbeszerzési bankjuttalékot s postai költségeket, továbbá a beszerzéssel járó idővesztéssel és adminisztrációt is megtakarítja.

Megtörténik ugyan, hogy olykor külföldi tartozások fedezetének felhasználására a magyar postának a dollárcsekkre szüksége nincsen. Ez esetben kamatveszteségek elkerülése végett a magyar posta a dollárcsekket beváltatja, bár a bank a csekk pengő egyenértékét csak annak átvételét követő 14 nap után írja a posta zsírója javára. Ez tehát csakis a banknak előnyös üzlet, de nem a postának, amit a posta igyekszik is lehetőleg elkerülni.

A magyar posta a legtöbb dollárösszeget az Északamerikai Egyesült Államoktól kapja s mivel mindkét irányú utalványforgalom dollár alapon rendeztetett be s a forgalom mérlege állandóan a magyar posta követelésével zárul, ennek kiegyenlítésére fizetett dollárösszegeknek bevételezése és felhasználása a többi üzletágban egyéb külföldi igazgatásoktól kapott dollárcekkék felhasználásától különbözik. Mielőtt azonban ennek ismertetésére rátérnék, előbb a külfölddel váltott utalványforgalomból eredő követelések általános elszámolását és kiegyenlítését szabályozó postautalvány egyezmény 27. cikkét és annak gyakorlati alkalmazását ismertetem. E cikk szerint ugyanis, ha az utalványokat különböző pénznemekben fizetik is ki, a főelszámolás mérlegében mutatkozó kisebb követelést — ellenkező megállapodás híján — a nagyobb követelés pénzértékére a két összeg kompenzálása végett át kell számítani s az átszámítás alapjául azt a hivatalos havi középárfolyamot kell venni, mely az adós országban abban az időszakban volt érvényes, melyre a leszámolás vonatkozik.

Valamennyi nagyobb állam ma már ezt a netto kiegyenlítési rendszert követi, míg a kisebb országok a postautalvány egyezmény 68. cikkében biztosított bruttó kiegyenlítési módon számolnak és fizetnek. Sajátságos, hogy a 27. cikk éppen a nagyobb utalványforgalom elszámolásánál ad a követelő igazgatásra hátrányos elszámolási lehetőséget, mivel a tartozó igazgatások az átszámításra szolgáló hivatalos havi középárfolyamot olyképpen állapíthatják meg, hogy kisebb követelésük minél nagyobb összegben kerüljön a követelő igazgatás követeléséből levonásra.

Ha például a magyar—román utalványforgalomban a magyar posta követelése a magasabb, úgy a román igazgatás lei-követelését át kell számítani pengőre és ezt le kell vonni a magyar posta pengő-követeléséből. Evégből a román posta a pengő bukaresti valuta- vagy deviza- (akár pénz-, akár áru-) jegyzésének azt a havi középárfolyamát alkalmazhatja, amely a lei-vel szemben a legkedvezőtlenebb árfolyamokból alakul. A Romániában kifizetett összegek tehát a lei legmagasabb (tehát a pengő legalacsonyabb) havi középárfolyamán számíttatnak át majd pengőre s ezzel — bár egyezményszerűen — a magyar postának mérlegszerinti pengőkövetelése kisebb lesz, mintha a román igazgatás lei tartozását a pengő bukaresti legmagasabb árfolyamán számította volna át pengőre.

Ez a lehetőség fennáll valamennyi más állammal szemben is, melyekkel nettó számolunk. Ez ellen azonban nem lehet észrevételt tenni, mert a 27. cikk a középárfolyamok közelebbi megállapítására nézve egyáltalában nem rendelkezik.

A követelő igazgatásnak ebből a kedvezőtlenebb árfolyamból eredő veszteségét némileg ellensúlyozza, hogy nem kell az idegen igazgatás által kifizetett teljes utalványösszegeket kiegyenlíteni, amint arra a bruttó kiegyenlítésnél az igazgatás kötelezve volna, csupán a két igazgatás által kifizetett összegek különbözetét. Ennek következtében a középárfolyamok fentjelzett alkalmazásából eredő veszteség s a tartozás kiegyenlítésére szolgáló fizetési eszköz beszerzésének bankköltségei lényegesebben alacsonyabbak.

Ez a középárfolyamnak megállapításánál alkalmazható árfolyamkülönbség azoknál az országoknál, melyeknél az utalványforgalom mindkét országban valamely idegen állandó pénznemben, pl. dollárban van berendezve, ki van zárva. Ebben az esetben a két postaigazgatás dollárkövetelése számszerűen kompenzáltatik s a tartozó igazgatás dollárról szóló csekkel fizet.

Az Északamerikai Egyesült Államokkal váltott postautalványforgalmat is — mint már fentebb említettem — ily közös alapon dollárban rendeztük be. Mivel pedig az elszámolások állandóan magyar követeléssel zárulnak, a magyar postaigazgatás részére befolyó dollárösszegekre nézve 1928. májusban az amerikai igazgatással és a Magyar Nemzeti Bankkal a következő megállapodás létesült:

Az amerikai igazgatás a folyó utalványforgalomból eredő követeléseinkre — ha azok a postautalványegyezmény foganatosító szabályzat 16. cikkének 3. pontja szerint 30.000 aranyfrankot meghaladják — előleg fizetést teljesít s a negyedévi főleszámolás végszáldójában mutatkozó, rendszeren alig 1—2000 dollár maradványkövetelésünk kerül csak a főleszámolás elfogadása után kiegyenlítésre. Az amerikai igazgatás az előlegek fizetését azonban nem csekkek küldésével teljesíti, hanem a Magyar Nemzeti Bank által a City Bank of New Yorknál külön e célból a magyar posta részére nyitott folyószámlára Newyorkban befizeti (helyesebben a banknál lévő folyószámlájáról erre a külön számlára átiratja) s erről a magyar postaigazgatást értesíti.

A magyar postaigazgatás a Magyar Nemzeti Bank vonatkozó értesítésének bevárása nélkül a Newyorkban rendelkezésre álló összeg felett nem 14 nap múlva, amint az a Magyar Nemzeti Banknak eladás végett átadott egyéb dollárcsekkekkel történik, hanem a rendes bankszokástól eltérőleg azonnal diszponálhat.

Ezzel a rendszerrel a magyar posta külföldi tartozásainak fedezetére szolgáló csekkeket akkor állíttatja ki, amikor — s abban az összegben —, amelyre tartozásának kiegyenlítése végett éppen szüksége van s oly zavaró körülmények, mint a csekk elveszése vagy az adminisztráció késedelmeskedése stb., a kamatjövédelmet hátrányosan egyáltalában nem érinti.

Az amerikai igazgatással és a Magyar Nemzeti Bankkal kötött megegyezés előtt a csekk két hétig utazott Amerikából Budapestre, itt adminisztráltuk s esetleg beváltattuk. Ezzel legkedvezőbb esetben ismét eltelt két hét s az összeg felett csak a bank részéről történt átvételtől számított újabb két hét múlva rendelkezhattünk s kamatot is csak ettől a naptól kezdve kaphattunk. Ez esetben tehát hatheti kamatveszteségünk volt.

Ha pedig eredetben használtuk fel a külföldről érkező dollárcsekkeket, akkor a kamatok egyáltalában elvesztek s csupán a csekk eladásából, illetőleg újabb csekk vételéből eredő már fentebb említett bankköltségeket lehetett csak megtakarítani.

A többi állammal váltott utalványforgalomból eredő követelésünk kiegyenlítésére pengőre szóló csekkeket kapunk s tartozásunkat ugyanzenen forgalomban a rendeltetési ország pénznemében fizetjük. Ez alól

van ugyan néhány kivétel, mint például Albánia, Lett- és Finnországok, melyekkel mindkét irányban dollár alapon, vagy Spanyolország, mellyel peseta alapon s Görögország, mellyel drachma alapon, végül Egyiptom, mellyel angol font alapon váltjuk az utalványokat, azonban ezekkel az országokkal váltott forgalom inkább csak névleges.

A postai egyéb üzleti ágakból eredő (értéklevelek, értékdobozok, megbízások, hírlap és folyóirat előfizetések) tartozások kölcsönös kiegyenlítése általában az utalványelszámolások keretében nyernek rendezést.

A szentpétervári táviróegyezményhez tartozó szolgálati szabályzat 1925. évi párizsi átvizsgálásánál módosított 81. cikk a számadások kicserélésére, felülvizsgálására és a követelések kiegyenlítésére nézve a többi üzletágra vonatkozó megállapodásokkal szemben már részletesebb rendelkezéseket tartalmaz, számolva a fizetési eszközöknek a kiegyenlítés alkalmával előnyösebb beszerzési lehetőségével.

Az egyezménynek ez a cikke is azonban még mindig csak keret a fizetés teljesítésére, mert a gyakorlatban, mint fentebb ismertettem, a különböző üzletágakból eredő követelések kompenzálásánál és kiegyenlítésénél az igazgatások a pénzüc piac előnyeit saját javukra érvényesíthetik.

Nem tartozik ugyan szorosan a tárgykörbe, azonban ki kell tennem a belga igazgatásnak a l'Union Postale folyó évi 7. számában egy belga szakíró, Paul Otlet tollából közölt cikkére, melyben az író oly fizetési eszköz megteremtésére és felhasználására közölt tervezetet, melyet a jövőben a háború következtében semmiféle árfolyamhullámzás sem érinthetne.

Terve szerint egy meghatározott állam valamennyi államtól megbízást nyerne egy „Weltmünze” kiadására, melynek értékét a világ valamennyi államának köz- és magángazdasági berendezésében rejlő vagyon biztosítaná s ha két vagy több ország egymással háborúba is keverednék, semmiféle pusztítás vagy tőzsdei krach sem tehetné tönkre a legyőzött állam polgárai kezében levő „Weltmünze” vásárlóerejét. Emellett természetesen minden ország a maga valutáját is forgalomban tarthatná, melynek árfolyama azonban ezzel a különleges fizetési eszközzel szemben, úgy mint az jelenleg is az arannyal szemben áll — a pénzüc piac szabad kínálata és vétele szerinti árfolyamhullámzásnak lenne alávetve.

A terv természetesen ebben a formájában csak utópia s ha mérlegeljük a dollárnak a világ többi országainak valutájával szemben tapasztalt árfolyam-stabilitását s mindennemű szerződések kötésénél a szerződő feleknek a károsodás elkerülését biztosító dollár-alap alkalmazásának igyekezetét, a dollár kitünően pótolja most a belga író „Weltmünze”-jét.

A jelenlegi aranyfrank fizetési típus sem egyéb, mint a „Weltmünze” eszmei formája s mivel adva van az arany és a dollár állandó árfolyamviszonya s a mód, hogy a dollárt bármely piacon s mennviségben megszerezhessük, nem tartjuk szükségesnek egy oly „Weltmünze” létesítését, mellyel a belga író fantáziája népek boldogságát akarja megváltani.

Sajnos, az író cikkében nem mindig tárgyilagos, sőt az „ártatlan” állampolgárok vagyónának, „Weltmünze”-jének biztosítására nem átalja legerősebb érv gyanánt a magyar frankhamisítást felhozni.

Eltekintve azonban ettől az ellenséges érzelemtől sugalt érvtől, melyet a belga posta szükségesnek tartott a négy nyelven megjelenő l'Union Postale hasábjain is hazánk meghurcolására közölni, szigorúan tárgyilagosan véve, elképzelhetetlen, hogy a világhatalmak mai teljesen egyéni, fejlett pénzügyi, gazdasági és kereskedelmi politikája mellett a saját pénzüik fölé egy nemesebbnek nevezett fizetési eszközt fogadtatnának el alattvalóikkal, lekötve ennek értékbiztosítására az ország valamennyi köz- és magángazdasági berendezésének belső értékét.

KÜLFÖLDI SZEMLE

A svájci posta 1927. évi jelentéséből vesszük a következő adatokat:

1. 1927. évben a svájci posta-, valamint távbeszélőforgalom lényegesen emelkedett, ellenben a táviratforgalom csökkent. Amíg ugyanis 1926-ban még 1,200.000 drb. táviratot kezelt a svájci posta, addig az 1927. év folyamán mindössze 980.000 bel-földi távirat fordult meg a hivatalok gépasztalain. Érdekes, hogy a táviratforgalom csak a bel-földi forgalomban csökkent. A nemzetközi forgalomban váltott táviratoknak száma emelkedett. Ennek oka elsősorban Svájc nagy idegenforgalma, de másodsorban az az előnyös földrajzi helyzet, amellyel Svájc a nemzetközi távirdahálózat szempontjából is jogosan dicsekedhetik. Egyébként az évi jelentés a postaforgalom emelkedését is az 1927. év igen lényeges idegenforgalmának tulajdonítja.

2. Az üzletévet a svájci posta közel 15 millió frank nyereséggel zárta, szemben az 1926. évi 13 és félmillió tiszta nyereséggel. Ebből a nyereségből az állampénztárnak 5,920.000 frankot szolgáltatott be. (Svájcban azonban a ki- és befizetések között fenmaradó összegeket, főleg a csekkbefizetésekből eredő tekintélyes átmeneti feleslegeket a posta javára gyümölcsöztetik. Szerkesztő megjegyzése.)

3. A svájci posta személyzetének kiképzése ú. n. növendék-rendszeren alapszik. A postaszolgálatba mint növendékek lépnek be az újonnan fölvetett tisztviselőjelöltek, akiknek kiképzése 2 évig tart. A növendékek kiképzését a szakoktatási hivatalok végzik, amely hivatalok munkáját a kerületi igazgatóságok irányítják. A kerületi igazgatóságok időnként írásbeli feladatok útján győződnek meg a növendékek kiképzésének előhaladásáról. A két-éves tanfolyam befejezése előtt az ország

összes növendékeit 3 heti gyakorlati zárotanfolyamra vonják össze, amely zárotanfolyamnak feladata a növendékeket a gyakornoki vizsgára előkészíteni. A sikeres gyakornoki vizsga megszerzése után, a tisztjelölteket gyakorlati szolgálatra a kezelési hivatalokhoz osztják be. Figyelemmel az ország nyelvi megosztottságára, a német anyanyelvű jelölteket Svájcban francia kantonjaiba, a francia anyanyelvűeket ellenben a németnyelvű kantonokba helyezik át legalább egyévi gyakorlati szolgálatra, hogy ezáltal a nyelvi nehézségeket a lehetőségig kiküszöböljék.

A növendékek eme kétéves tanfolyamán kívül ezidőszerint a svájci posta más szakirányú tanfolyamokat, ahol alkalmazottainak elméleti kiképzéséről gondoskodhatik, nem tart fenn. A személyzet kiképzése tehát ezidőszerint inkább gyakorlati. A tisztviselők elméleti továbbképzéséről a most tervezett továbbképző szaktanfolyamok föllállításával óhajt gondoskodni. Ugyanezt a célt szolgálja az 1928. év január 1-től kezdve „Postzeitschrift” néven megjelenő félhivatalos szaklap is.

4. A svájci posta egész személyzetét a Luzernben székelő „Svájci balesetbiztosító intézet”-nél üzemi és nem üzemi balesetekre biztosítja. A biztosítás összes költségeit a posta viseli.

5. A szállító szolgálatnál érdekes az, hogy vannak vasúti menetek, amelyekkel a svájci posta az útnak bizonyos szakaszain 3—7 mozgópostakocsit is vontat. (V. B. W. 1928. 2.) (k. j.)

Az osztrák posta 1927. évi jelentéséből folytatólag még a következőket közölhetjük:

1. 1927. év folyamán az osztrák posta alkalmazottainak száma, a forgalomemelkedés következtében az előző évi 25.809

főrel 26.576 főre emelkedett. A közel 800 főnyi emelkedésből 77 fő a közigazgatási (jogi és mérnöki előképzettséget megkívánó) állásokra esett. Az osztrák posta közigazgatási tisztviselők státusza tehát az elmúlt év folyamán 77 fővel szaporítottott.

2. Az osztrák posta személyzete által 1927. év folyamán igénybe vett szabad-ságidőből egy-egy alkalmazottra, igazgatósági kerületenként különböző, átlag 21—27 nap jutott.

3. Az osztrák postánál a kezelésnél alkalmazott tisztí személyzetnél 3 fokozatban kezelési szakvizsga, míg a közigazgatási személyzettől két fokozatban közigazgatási szakvizsga, illetőleg a műszaki főiskolát végzett közigazgatási tisztviselőktől magasabb műszaki vizsga letételét követelik meg. A hivatalvezetők, illetőleg számvevőségi csoportvezetők megbízatásuk előtt külön-külön vezetői vizsgát is kötelesek letenni. Az altisztek részére csoportvezetői, illetőleg szakmesteri vizsgák letételét, a műszaki altisztek részére pedig különböző, beosztásuk szerint változó műszaki szaktanfolyamok elvégzését írja elő a szabályzat. Az évi jelentés részletesen ismerteti e szaktanfolyamokon 1927. év folyamán vizsgára jelentkezett alkalmazottak számát, valamint a vizsga eredményét is.

4. A kártérítési eseteknek a száma általában apadóban van ugyan, de a bel-földi, értéknilyvántás nélküli csomagoknál az előző évi hasonló adatokkal szemben 8 százalék az emelkedés.

5. Az évi jelentésből tudjuk meg azt is, hogy az osztrák posta által a levélkötegelésnél rendszeresített szabadalmazott kötegelőzsínort magyar ember szabadalmaztatta és ajánlotta fel az osztrák postának. (Neve: System-Köczi.)

6. Az osztrák postának 1927. évi tiszta nyeresége csak 607.356 shilling volt; lényeges kiadási többletet jelentett az alkalmazottaknak évközben nyújtott fizetésrendezés. (V. B. W. 1928. 4.) (k. j.)

A Graf Zeppelin léghajónak amerikai útja alkalmával 15 zsákban 431 kiló levélpostát, amelyben kb. 28.000 levél és 38.000 levelezőlap volt, szállított a német posta.

Ebből az alkalmából megemlítik a szaklapok, hogy Németországban már a háború előtt is fölhasználták a léghajót rendszeres személy- és postaszállításra. Így a német léghajótársaság 1911—1914. évig az év minden szakában, tekintet nélkül az időjárás viszonyaira, egész Németország területére kiterjedő léghajójaratokat tartott fenn. E négy léghajó közül egyedül a „Viktoria-Luise” 1912—1914-ig 9738 személyt szállított és 489 alkalommal szállt

föl különböző hosszúságú légi útra. A háború után pedig a „Bodensee” és ennek testvérhajója, a „Nordstern”, nemkülönben az „L. Z. 126” jelzésű óriási léghajó, amely utóbbit Amerika megvásárolta és „Los-Angeles” néven ma is használja, voltak az előfutárjai a német ipar dicsőségét hirdető „Graf Zeppelin”-nek. (D. V. Z. — 1928. 42.) (k. j.)

Biztosi értekezletet tartottak a német posta vizsgálóbiztosai Dortmundban október hó 8-án és 9-én. E biztosi megbeszélést a német postaminisztérium szakreferensének elnökele alatt tartották. A német posta legutóbb ugyanis az ajánlott leveleknek számlálás nélküli szállítását rendelte el s egyébként is különféle könnyítéseket engedett meg azok eddigi kezelésében. E rendelkezések életbeléptetése óta az ajánlott küldemények feltűnő nagy számmal estek ki a nyilvántatból. A kártérítési esetek számának szokatlan növekedése e kérdés közelebbi vizsgálatára késztette a német postát. — A biztosi megbeszélésnél az a nézet alakult ki, hogy az ajánlott levelek számlálás nélküli kezelése kétségtelenül alapokra ugyan a kártérítési esetek feltűnő emelkedésének, azonban az új rendszertől való visszatérést a számlálás melletti szállításhoz az értekezlet mégis mellőzendőnek vélte. Ezzel szemben megállapodtak a biztonsági rendszabályok egész sorozatában, amelyeknek bevezetését a postaminisztérium figyelmébe ajánlják; a többek között a munkahelyek bizalmas megfigyelését, állandó ellenőrzését, meglepetésszerű rovacsolást és próba-levelek útján való ellenőrzést ajánlják a felsőbbség figyelmébe. (D. V. Z. 1928. 42.) (k. j.)

Miképen növeli a német posta a maga forgalmát, arra igen érdekes példa az a hír, amelyet a német szaklapok most közölnek olvasóikkal.

Egyik nagyobb német városban a postahivatal nagyszabású ankétet rendezett, amely több napra terjedt. Ennek keretében többek között a német posta reklámfelvonulást is rendezett a város főbb útvonalain. E fölvonulásnak célja volt szemléltetően bemutatni, hogy a német posta a különböző időszakokban mindenkor megértette a kor követelményeit és a közönség igényeinek kielégítésénél a technika vívmányait mindig kihasználta. Amellett alkalom volt ez arra is, hogy a város közönségét bizonyos alapvető postai előírásokkal szembeöltő módon megismertessék s azokat közöttük népszerűsítsék.

A felvonuló menetet 6 kerékpáros táviratkézbefűtő nyitotta meg. Ezt követte 2 lovas postalegény történeti múltú dísz-

egyenruhában. A postalegények után kétfogatú személyszállító postakocsi következett, amely a következő felírást viselte: „Személyszállítás Dortmund — Witten — Elberteld között 1828-ban”. A delizsánsz kocsisa a régi történeti egyenruhájában a postaindulót fújta. Ezt a régimódi személyszállító delizsánszot követte a posta legújabb szabványú személyszállító autója, melyen a következő felírás volt olvasható: „Személyszállítás 1928-ban”. Most két szabványos kézbesítőkocsi következett. Az elsőt, mint egyfogatú kézbesítőkocsit, ló húzta és ennek: „Csomagkézbesítés 1925-ig” volt a felírása. Ennek a kocsinak oldalára a következő figyelmeztető mondatok voltak ráfestve: „Küldeményeidről az utca nevét, házszámot és feladó nevét soha ne feledd!” „Irg tisztán! Wittenben naponként átlag 100 postaküldemény kézbesíthetetlen a hiányos címzés miatt!” — E régi szabványú kézbesítőkocsit egy phänomobil (autó) követte ezzel a felírással: „Csomagkézbesítés 1928-ban”. A phänomobil oldalaira alkalmazott táblákon viszont a következő figyelmeztetés volt olvasható: „Csomagjaidat 20 kilóg bízd a postára! Legbiztosabb, leggyorsabb és legolcsóbb szállítás! Díjtalan házhoz-kézbesítés! Feladni szándékolt csomagjaidat a posta díjtalanul lakásodon is átveszi!”

A menetbe beállított második phänomobil oldalain alkalmazott felírás a légi-posta használatára buzdította a nézőket, hivatkozva a Graf Zeppelin sikereire. Egy újabb phänomobil oldalain a következő felírás volt olvasható: „Szereltesd fel mielőbb távbeszélőt lakásodon! Az automatikus távbeszélő-központ időt, pénzt és idegeket spórol!”

A menet egyik újabb gépkocsiján a nézők a következő reklámfelírásokat olvashatták: „Közönséges levelekbe avagy csomagokba pénzt soha ne tégy! Elveszés esetén a posta semmit sem fizet! Pénzt postalvánnyal avagy pénzeslevéllel küldj!”

A menetben résztvevő kocsik mindegyike ízlésesen zöld gallyakkal és virágokkal úgy volt díszítve, hogy az egész menet igen kedvező benyomást keltett. Este a filmszínház a német postának reklámfilmjeit mutatta be, amely a posta működésének és a berendezéseknek igen sikerült mozzanatait vetítette a mozi közönségének. (D. V. Z. 1928. 43.) (k. j.)

A tintairónok használatánál előforduló igen gyakori veszélyekre hívja fel újabbban a német szaksajtó a posta-alkalmazottak figyelmét. E közlemények szerint a tintairónok már a legkisebb mennyiségben is igen veszélyesek lehetnek az alkal-

mazottak egészségére, ha hegyezés közben nyílt vagy nem egészen begyógyult sebbe kerülnek.

A tintairón ugyanis igen mérges anyagból, a methylviolettből készül, amelynek már legkisebb mennyisége is — vérbe jutva, — az emberi testben nagyon veszélyes elváltozásokat idézhet elő.

Kezdetben a fertőzés következményei alig mutatkoznak. A megmérgezett alkalmazott levertségről, étvágytalanságról és több egyéb, ehhez hasonló általános betegség tünetekről panaszkodik úgy, hogy a kezelőorvos is csak a legtrikább esetben gondol mérgezésre. A betegség további tolyamán a seb gyöngén violaszínű folyadékot választ ki. Egyszerre igen élénk fájdalmak lépnek fel; a megsebzett testrész megdagad és megmerevedik. Sebészi beavatkozásnál az orvos elhalt véredényeket, rostokat talál a vesélyeztetett területen, amelyeket el kell távolítani. A szervezetbe jutott festőanyag sokszor a sebnen egész környékét átszínezi. E sebek igen nehezen gyógyulnak és hosszú gyógykezelést igényelnek.

A szaklapok óva intik a személyzetet, hogy tintairónt hegyvédő nélkül, kihagyva hordjanak zsebeikben. Az asztalra is csak védővel ellátva helyezzünk tintairónt, hogy az bennünk, avagy társainkban kárt ne tehessen. Ha mégis megtörténik, hogy tintairón hegye beletörik kezünkbe vagy valamely testrészünkbe, nyomban orvoshoz kell fordulni. Addig, amíg az orvos a teljes gyógyulást meg nem állapította, a gyógykezeléssel felhagyni nem szabad. (D. V. Z. 1928. 44.) (k. j.)

A csomag és szállítólevél együttes szállításának, illetőleg a szállítólevél mellőzésének kérdésében tudvalevően a német posta legutóbbi rendelet-tervezetet dolgozott ki, amelyet hozzászólásra az összes kerületi postafőigazgatóságoknak is megküldött. Most közli a német postaminisztérium, hogy a tervezett újítástól eláll, mert a beérkezett vélemények általában a szállítólevélnek, mint a postacsomagot kísérő okmányoknak megtartása mellett szóltak. A szállítólevélnek a csomaggal együttes továbbítása, tehát a csomag burkolatához való erősítése ugyan igen sok kerületi főigazgatóság által ajánlatot, azonban az azzal összekötött nehézségek (a szállítólevél felerősítése a feladó által és a kézbesítőhivatalnál annak újbóli le választása a burkolatról, stb.) e javaslat elfogadását sem teszik kívánatosá. Egyelőre tehát a német posta továbbra is az eddigi rend fenntartása mellett döntött, ami azt jelenti, hogy ezentúl is megköveteli a szállítólevél kiállítását minden

csomaghoz, de a felvevőkönyv vezetését nem kívánja. (D. V. Z. 1928. 44.) (k. j.)

A torpedó-posta. A rohanó század a postaküldemények továbbításánál is mind gyorsabb és gyorsabb közlekedési eszközök igénybevételét követeli meg. Különösen nagy távolságoknál a légi posta megbecsülhetetlen szolgáltatásokat tesz máris gyorsaság szempontjából. Mégis, — ma még legalább — a légi postánál a szállítási megbízhatósága, különösen a kedvezőtlen légköri viszonyok miatt sokszor még kérdésessé válik. Ezért állandóan kísérleteznek, terveket kovácsolnak, melyeknek célja, hogy legalább a levélposta továbbításánál a nagy távolságokat megbízhatóan és az időjárástól s egyéb mellékkörülményektől lehetőleg függetlenül s állandó jelleggel győzzék le.

E tekintetben a nagy városok levélpostájának gyors és megbízható szállítását a város egymástól távolabb fekvő részei között a csőposta-hálózat kielégítően biztosítja.

A „L' Illustration”, a „Journal”, majd a „l' Union Postale” és a német szaklapok most a posta újabb szállítási tervéről hoztak híreket. Az ott közölt terv egyelőre csak elgondolás, de már ebben az alakjában sem lehetetlen, mit a tervező azzal is igazolni óhajt, hogy tervezetében a megvalósítás pénzügyi lehetőségeiről is beszél és komoly számításokat végez arról, mibe is kerülne gondolatának megvalósítása.

A szerző, L. Hirschhauer, abból indul ki, hogy különösen vasutjaink feltűnő nagy holt-terhet kénytelenek a mai szállítási eszközeinknél vontatni úgy, hogy ez a holt-teher minden vasuton szállított utasnál kb. 3—4 tonnára tehető. Éppen ezért vasútaink a jelenlegi alap- és felépítmények mellett a gyorsaság növelésére már-már alig vállalkozhatnak. Ez azt jelenti, hogy a 150 kilométernél távolabb lakó címzett részére postai úton feladott levélre legjobb esetben csak 3 nap alatt számíthatunk postai válaszra.

Azt ajánlja tehát, hogy az egy-egy alkalommal együtt továbbított postaküldemények súlyát csökkentjük legalább 25 kilóra s ilyekezzünk ezt az aránylag könnyű postaterhet a továbbításra legelőnyösebb alakban előállítandó csekély önsúlyú tartályokban, úgynevezett postatorpedókban, lehetőleg legnagyobb biztonságot nyújtó szilárd pályatesten, tehát függő síneken, előre megállapított menetrenddel, sűrű egymástutásban közlekedő oly gyors menetekkel továbbítani, hogy a szállítmány átlagos menetsebessége óránként s átlag a 360 kilométert is elérje.

Hirschhauer postatorpedóinak átmérője 40 centiméter. Önsúlya kb. 240 kg., benne két darab 8 lóeros motor dolgozna. A 4 forgótengelyre szerelt kerekeken, torpedó-alakú, könnyű fémből készült zárt kocsik, egymástól 500 méter távolságra álló, 35—40 méter magas, vasból készült tartó-oszlopok között kifeszített drótkötélpályán, mp.-ként 100 méter sebességgel rohannak és egymást 40 másodpernyi időközben követik. A drótkötélpálya a föld színétől legmélyebb pontján is legalább 10 méter magasságban húzódik, úgy, hogy a rendes közlekedést semmiképpen sem zavarja.

A kettős (oda-vissza) pályán, vezető nélkül közlekedő kocsi a szállított postaküldeményeknek technikailag elképzelhető legnagyobb biztonságot és szárazföldi szállításhoz eddig elméletileg elérhető legnagyobb gyorsaságot látszanak nyújtani.

Ami a terv gazdaságosságát illeti, arra nézve a tervező kiszámította, hogy egymástól 400 kilométer távolságra fekvő két állomás között, kettős pályán közlekedő torpedópostá 40 másodperces két-irányú indításokat véve számításba, naponként 3200 menetben, elméletileg képes lenne 25 kg.-jával kb. 80 tonna postanyagot oda és vissza szállítani.

A gyakorlatban a torpedó indítási sorrendje a nap különböző szakában, a forgalom arányában természetesen változnék és valószínű, hogy naponként legfeljebb 4 óra hosszáig volna szükség a 40 másodpercenkénti rekord torpedó indításra; máskor 5 percenkénti, sőt 15 percenkénti indítás is megfelelne a forgalmi viszonyoknak. Ha a torpedó-posta a nap 24 órából csak 18 órát közlekednék és ha munkanaponként csak minimálisan 472, tehát két irányban összesen 944 indítást vennénk számításba, a nap különbözőképpen alakuló forgalmi viszonyaihoz képest az üzem fenntartásához kb. 300 torpedókocsira volna szükség.

Hirschhauer számítása szerint az összes berendezési- és üzemköltségeket figyelembe véve, egy kg. levélanyagnak 1 kilométer távolságra való szállítása 85 centimes, tehát egy 10 grammos levél szállítása 1 kilométerre alig 1 centime önköltségbe kerülne.

Természetes, hogy Hirschhauernek az itt nagy vonásokban ismertetett terve csak lehetőséget jelöl, mely azonban a megvalósítástól még igen távol áll; tudva azonban azt, hogy a technika mai állása szerint lehetetlenségről már alig beszélhetünk; az sincs kizárva, hogy Hirschhauernek terve valamelyes alakban kivitelre is kerülhet valamelyik sűrű lakosságú és nagy

levélforgalmat lebonyolító országban. (L' Union Postale, 1928. 10.) (k. j.)

A rádióelőfizetők száma Németországban f. évi július hó 1-től október hó 1-ig 2,284.248-ról 2,334.253-ra emelkedett. A negyedévi emelkedés tehát 50.005, azaz 2,2 százalék. (D. V. Z. 42. 1928.)

A nemzetközi műsorkicserélésben újabban a francia rádió is részt vesz. A november havi bécsi Schubert-ünnepélyt, amelyet közvetítésre Belgiumban és Angliában is átvesznek, valószínűleg már a franciák is közvetíteni fogják. (F. 46. 1928.)

Franciaország nemcsak a német, hanem legújabbban a magyar rádióműsor iránt is érdeklődik és vezetőségünket arra kérte, hogy úgy a műsört, mint a rádióra vonatkozó intézkedéseket egymással kölcsönösen ismertessék.

Brit-Kelet-Afrika 35 méteren. Nairobi rövidhullámú rádióhírmondó állomás, hívójele 7LO, hulláma jelenleg 35 m.; 17.00 és 20.00 óra közt majdnem naponta ad. (F. 46. 1928.)

Oslo új adója. Oslo új adóállomása 1929. évi március hóban készül el és rendszeres üzemét április havában kezdi meg. Az állomás a várostól 6 kilométer távolságra van; tengerszín feletti magassága 150 méter. Frekvenciája 650 kc/s (461,5 méter), antennateljesítménye 60 kilowatt (nem modulált). Az antennatornyok 150 méter magasak és egymástól 250 méter távolságra vannak felállítva. (F. 46. 1928.)

Egy brazil amatőr felkéri az európai amatőröket, hogy rövid-hullámon lépjenek vele összeköttetésbe. Hívójele SB2BA, hulláma 33 méter. Közli egyúttal, hogy európai állomásokkal legkedvezőbbben közép-európai idő szerint 6—7 óra között tud levelezni. (F. 45. 1928.)

Az angol képrádió adási ideje. Daventry Fultograph rendszerű képadójának üzemi idejét, közép-európai idő szerint, egyelőre a következőképpen állapították meg: vasárnap és hétfőn 15.00 órától 15.15-ig; hétfőn és a többi hétköznapokon: 1.00 órától 1.15-ig. (F. 44. 1928.)

Németalföld rövidhullámú rádióhírmondó állomása. Kootwijk, minden szerdán greenwichi idő szerint 13.30 órakor német, angol, francia és holland nyelven Jáva és a többi holland gyarmatok részére hazai híreket közöl. Az adó teljesítménye 32 kilowatt, hívójele PCLL, hulláma 18 méter. (F. 43. 1928.)

Flensburg (Németország, Porosz) rádióhírmondó állomás kísérleti üzemét f. é. november hó 5. óta már megkezdte. Hulláma 219 méter.

A német képrádió adási ideje. A Fulton-féle rádióképtávíratkozás kísérleti adá-

sait f. é. november hó 20-tól megkezdik. A kísérleteket Königswusterhausen 1350 méter hullámmal a következő időkben adja: vasárnap 13.45—14.30 óra, hétfőn 13.45—14.15 óra, kedd 22.45—23.15 óra, szerda 13.45—14.15 óra, csütörtök 13.45—14.15 óra, péntek 22.45—23.15 óra, szombat 13.45—14.15 óra.

Kanada 25,6 méteren. Winnipeg rövidhullámú rádióállomás ismét 25,6 méter hullámmal dolgozik. Hívójele CJRX; közép-európai idő szerint többnyire 11.30 órától 1.30-ig van üzemben. Az észlelésekre vonatkozó közleményeket a következő címre kéri küldeni: Manager, General Radio Office, Room 1018, Grain Exchange Building, Winnipeg (Kanada).

Teesz Frigyes.

Díjmérséklést hozott javaslatba a német postaminiszter címmel lapunk november havi 7-ik száma Külföldi Szemle rovatának 50-ik oldalán a 11, illetőleg a 12-ik sorba értelemzavaró hiba csúszott be. A német posta ugyanis a nyilvános távbeszélő állomásoknál a belépési díjat továbbra is beszedi s csupán a községházakban berendezett nyilvános távbeszélő állomások után eddig felszámított pótdíjakat engedte el.

Ez a kedvezmény nálunk már régen megvan, amennyiben a Távbeszélőüzleti Szabályzat 19. §-ának 8. pontja értelmében: „Az olyan községekben, amelyekben távbeszélővel egyesített postahivatal vagy postaügynökség nincs, az előljáróságok távbeszélő állomásait — ha azokat a községi lakosoknak is átengedik — úgy kell tekinteni, mint a nyilvános táblás állomásokat. Előfizetési díjat azonban ugyanannyit fizetnek, mint a rendes díjú előfizetők”.

Transzocéáni táviró. A világ leggyorsabb kábel-levelezését biztosító kábelnek fektetése mostanában nyert befejezést, mely Ujfundlandot az Azori-szigetekkel köti össze s mely a Western Union társaság tulajdona. Az új kábel közvetlen összeköttetést létesít egyrészt az Észak-amerikai Egyesült Államok, másrészt Németország, Olaszország és Afrika közt s Bay Roberts-ben (Ujfundland), valamint Horta-ban (Azori-szigetek) automatikus váltóval van felszerelve. Az új kábel üzembehelyezése még ez évben megtörténik. Ezzel az Atlanti-óceánt átszelő kábelnek száma tízre emelkedik. A Western Union társaság kísérleti állomásának mérnökei által feltalált újítás, melyet „tapered loading”-nak neveztek el s melyet az új kábelnél értékesítettek, a kábelnek duplex üzemben való használatát teszi lehetővé. Egyidejűleg 10 táviratot lehet rajta váltani,

ötöt adni és ötöt venni. A kábelen a forgalmat a technika legújabb követelményeinek megfelelő atomikus betűnyomás adó- és vevőkészülékekkel fogják lebonyolítani.

A kábel megépítését az Északamerikai Egyesült Államok és Európa, valamint Afrika közti táviróforgalom példátlanul álló megnövekedése tette szükségessé, mely különben az utóbbi években több új kábel fektetését eredményezte. Többek közt a Western Union társaság is fektetett két permalloy töltésű kábelt, melyeknek per centenkénti munkateljesítménye 1500—2500 betű. A világháború kitörése óta az Atlanti óceánon át irányuló kábel-táviróforgalom a háború előtti forgalomnak a kétszeresét is meghaladta. Így a Western Union társaság forgalma 1927. évben kb. 93.000.000 szó volt az 1913. évi 37.972.000 szóval szemben.

A kábelt a „Compagnie Telegraph Construction & Maintenance” londoni társaság építi. A fektetés munkáját pedig a társaság „Dominia” nevű kábelfektető hajója végzi. A Dominia a kábel teljes anyagával augusztus 9-én indult el az Azorszigetekre, ahol a fektetést megkezdték.

Említésreméltó, hogy ennek az új kábelnek a töltésére már nem a permalloy-t, hanem „mumetal”-nak nevezett s a vasnak és nikkelnak ötvözetéből készült anyagot használtak. A töltési eljárás a vörösréz vezetéknek vékony „mumetal” dróttal való burkolásából áll, mely a kábel induktivitását nagyban emeli s így a továbbítás gyorsaságát is fokozza. (J. T. 1928. 9. szám.)

A jugoszláv távkábel. Az S. H. S. postaminisztérium által a távbeszélő távkábel megrendelése ügyében folytatott tárgyalások még nem vezettek pozitív eredményre. A legutolsó versenytárgyalás alapján az S. H. S. kormány által kinevezett bizottság javaslatot dolgozott ki, mely a megrendelést egyrészt az angol Standard csoport, másrészt a német Siemens csoport között tervezte felosztani. A Standard csoportnak juttatandó megrendelésben a budapesti Felten és Guillaume kábelgyár is részesednék, míg a Siemens csoportnak juttatandó megrendelésből a kölni Felten és Guillaume rt. kapna részt. A belgrádi kormány a bizottság javaslatát azonban nem fogadta el s a pályázó érdekeltségek képviselőit további tárgyalásokra hívta meg. Ezeknél a tárgyalásoknál főleg arról a kölcsönről s annak feltételeiről lesz szó, melyet mindkét érdekeltség az S. H. S. kormánynak a kábelépítés finanszírozására felajánlott. Mint hírlik, a délszláv kormány a német csoportnak juttatandó meg-

rendelést a német jóvátételi fizetségek számlájára kívánja betudni. A Siemens-konzern hajlana is az ilyen megoldás felé. Ebben a 6—7 millió dollár értéket képviselő megrendelés kiadásának ügyében, a végső döntésre a jövő év ősze előtt alig van kilátás. (E. F. 1928. évi 10. szám.)

Távbeszélő az amerikai tehervonatokon. Az amerikai vasutak igen gyakran 125 kocsiból álló tehervonatokat is járatnak. A mozdonyvezető és az utolsó kocsi fékezője között az érintkezés természetesen ilyen hosszú vonatoknál nagyon nehéz. A fényjelek vagy a gőzsíp nem mindig bizonyultak megbízhatóknak. A helyzetten úgy segítettek, hogy az amerikai tehervonatokon a drótmélküli távbeszélőösszeköttetés egy fajtáját rendszeresítették, amelynek segítségével a mozdonyvezető és az utolsó kocsi fékezője állandóan érintkezhetnek egymással. Ebből a célból a mozdonyt s a fékező bódéját antennákkal, adó- és vevőberendezésekkel szerelték fel. Hogy a nagy adók zavarását elkerüljék, rövid hullámokkal dolgoznak. Egy gombra gyakorolt nyomással a két érdekelt egymást fel tudja hívni s a hívás a rendeltetési helyen erős bűgő hang formájában jelentkezik. A kölcsönös beszélgetés egészen tisztán érthető. Ilymódon az amerikai útszakaszok hosszúsága folytán tapasztalt nehézségek megszűntek. (E. F. 1928. évi 10. sz.)

Távbeszélgetés fizetett válasszal. Ahogy a táviróforgalomban a választ előre meg lehet fizetni, úgy a távbeszélőforgalomban is előállhat ennek a szüksége. Gyakran előfordulhat, hogy az üzletember számára kívánatosá válik, hogy valamelyik távollakó vevője őt felhívja, akit azonban a távbeszélgetés díjával nem óhajt vagy nem tud megterhelni. Ilyen óhajoknak kíván a „Telegraphenpraxis” 1928. évi 1. számában közölt javaslat segítségére jönni, a fizetett válaszú távbeszélgetések rendszeresítésével. Ez a javaslat azonban abból a feltevésekből indul ki, hogy az illető üzletember előbb bejelenti a vevőjével folytatandó beszélgetését, amikor is előre tudja, hogy a vevő az általa kívánt közlést nem fogja tudni mindjárt megadni. Igen gyakran azonban a második beszélgetés szükségessége csak a távbeszélgetés folyamán válik nyilvánvalóvá, sőt gyakran valaki szükségét érezheti távbeszélőn való felhívását olyankor is, amikor maga előbb még nem is beszélt. Mindezekre a kívánásokra orvosszerűl a „Verkehr und Betriebswissenschaft” f. é. 22-ik számában, Fraass német távirófelügyelő az ú. n. „Beszélgetési ajánlat” (Gesprächsangebot) rendszeresítését hozza javaslatba.

Mindazok, akik egy más helyen tar-

tózkodó egyén által távbeszélőn való felhívásukat óhajtják, a távbeszélgetés költségeit azonban maguk kívánják viselni, „Beszélgetési ajánlatot” jelentenek be, pl. a Karlsruhe 721. számú előfizető bejelent egy ilyet az Erfurt 2240. számú előfizető számára. A távbeszélőközpont úgy, mint a közönséges bejelentésnél, kiállítja a távbeszélőjegyet, ráírja a „Beszélgetési ajánlat” megjegyzést s továbbadja a bejelentést Erfurtnak. Erfurtban a „Beszélgetési ajánlatról” érkező lapot állítanak ki s értesítik a beszélgetésre felkért előfizetőt. Ha ez a beszélgetésre késznek nyilatkozik, ezt a nyilatkozatát tőle eredő beszélgetési bejelentésnek tekintik s kezelik tovább, anélkül, hogy a beszélgetés díjával megterhelnék, melyet a karlsruhei bejelentő terhére számolnak el. A beszélgetés előkészítésével s lebonyolításával kapcsolatos munkatöbblet fejében pótdíj volna felszámítandó. Beszélgetési ajánlatot távbeszélő állomással nem bíró egyének is bejelenthetnének, sőt azt a különleges beszélgetési fajokra, mint pl. sürgős beszélgetésekre stb. is ki lehetne terjeszteni. (E. F. 1928. évi 10. szám.)

Megjegyezzük, hogy ezt a gondolatot Pinczési László hosszúpályi-i postakiadó, a külföldi javaslatokat jóval megelőzve már régebben felvetette s az erre vonatkozó javaslatot ki is dolgozta. (Szerk.)

A szórakoztató-rádió előfizetőinek száma Európában az egyes országok szerint a következő:

Németország	1928 július hó 1-én	2,284.248
Ausztria	1928 június hó 1-én	293.408
Dánia	1928 június hó 1-én	214.734
Nagybritannia	1928 június hó 1-én	2,506.854
Magyarország	1928 október hó 31-én	134.498
Litvánia	1928 június hó 1-én	9.407
Norvégia	1928 június hó 1-én	64.722
Svédország	1928 április hó 1-én	357.828
Svájc	1928 július hó 1-én	63.645
Csehszlovákia	1928 május hó 1-én	225.501

(J. T. 1928. évi 10. szám.)

Die Fernkabelanlage Wien—Budapest címmel az „Europäischer Fernsprechdienst” berlini folyóirat folyó évi október havi 10-iki számában, Lázár Lipót m. kir. posta műszaki főigazgató és R. Heider osztrák miniszteri tanácsos tollából, számos sikerült képpel és rajzzal illusztrált, nagy érdekességű közlemény jelent meg, mely a Budapest—Wien közt fektetett távbeszélőkábelt tökéletes szakszerűséggel s kimerítő részletességgel ismerteti olvasóival.

E cikk megjelenése a m. kir. postaigazgatás e sikerült s az egész világ távbeszélőforgalma szempontjából oly nagyfontosságú összeköttetés műszaki berendezéseinek

az egész világon való megismerését teszi lehetővé. (E. F. 1928. évi 10. szám.)

Nemzetközi távbeszélő szaknévsor kiadására Koppenhágában társaság alakult, mely „A. T. I.” (Annuaire Téléphonique International) név alatt kezdte meg működését s ezen a néven jelenteti meg távbeszélő szaknévsorát is. A névsor a magukat felvétetni kívánó vállalatokat szakmák szerint s azokon belül országok szerint, majd az országokon belül városok szerint csoportosítva fogja feltüntetni. A névsor megjelenése feleslegessé fogja tenni a bizonyos üzleti szakmában dolgozó cégek számára a sokféle ország távbeszélő névsorának megszerzését, mert az „A. T. I.”-ben a reá nézve érdeklél bíró szakmabeli cégek távbeszélő számait mind megtalálhatja. Az „A. T. I.” ezenfelül szemléltető grafikon útján ismerteti fogja a világ meglévő nemzetközi távbeszélő összeköttetéseit s a nemzetközi távbeszélőforgalom fontosabb szabályait. Az „A. T. I.” magyarországi képviselőt a m. kir. posta hirdető-hivatala vállalta el, melyhez a felvétel tárgyában fordulni kell.

A kontinentális távbeszélő fejlődése. A folyó év augusztus hava az Anglia és a kontinens közti távbeszélő összeköttetések fejlődése terén gazdag hónapot jelent. Megnyílt Norvégia I-ső és II-ik zónájának összes központjaival a távbeszélőforgalom, vagyis oly fontos városokkal, mint Bergen, Stavanger, Trondhjem, Kristiansand, Kristiansund stb.

Távbeszélő összeköttetés létesült Anglia és Olaszország között, mely egyelőre még csak a Milánóval való forgalomra van korlátozva. A beszélgetési díj London és Milánó között 9 shilling 6 pence.

Augusztus 23-án üzembe helyezték a London—Wien közti közvetlen áramkört s így lehetségessé vált ebben a viszonylatban a beszélgetési díjat 14 shillingre leszállítani. Ezidőszent London már 9 közvetlen áramkör köti össze a különböző európai országokkal. Ezek között a leg-hosszabb a két stockholmi áramkör, melyek 1325 mérföldesek; a madridi 1144, a wieni 993, a koppenhágai 938, a berlini 863 mérföld hosszú.

Augusztus 1-én, mint ideiglenes összeköttetés, megnyílt a London és Párizs-strand közti közvetlen telefonszolgálat is, hogy a nyári idénynek rendelkezésére álljon. Végül augusztus 30-án megnyílt London és Ceuta közt is Madridon át a távbeszélőforgalom, mely Londont Észak-Afrikával hozta összeköttetésbe. Ebben a viszonylatban a beszélgetési díj 26 shilling.

Augusztus 20. óta az éjjeli órákban távbeszélgetések folytathatók egyrészt Ba-

sel, Genf, Zürich svájci városok, másrésztől a litvániai Kaunas és Memel városok közt. Ez a forgalom a lehetőséghez képest rövidesen az összes svájci és litvániai központokra is ki fog terjeszkedni. A Svájc—Litvánia közti forgalomban a beszélgetési díj 6 fr. 80 cts. (J. T. 1928. évi 10. szám.)

Egészségügyi rádió-hírszolgálat. Legújabbban a Cunard-társaság Mauritania hajóján kísérletek folytak egy nemzetközi tengeri egészségügyi rádiótávíró-code tervezettel kapcsolatban, melynek megvalósítása esetén az orvos nélküli hajók utasait orvosi segítségben lehetne részesíteni oly módon, hogy a hajók kapitányaival a megfelelő diagnózisokat közölnék. A tervezetet a brit orvosi egyesülésnek egy külön bizottsága állította össze kb. egy év előtt s a code szerkesztésénél az admirali-

tás, a kereskedelmi kamara, az egészségügyi minisztérium, s a hajózási társaságok s a postaigazgatás is közreműködtek, hogy az a nemzetközi szolgálatban minél jobban beválhassék.

Ezzel a tárggyal kapcsolatban a washingtoni rádiótávíró-kongresszus okmányaiban olvashatjuk, hogy a tengeren levő hajóknak nyújtandó orvosi tanácsok nyújtására szolgáló nemzetközi code összeállításának kérdését a kereskedelmi tengerészeti nemzetközi egészségügyi értekezletnek állandó bizottsága is tanulmányozta s két megbízott szakértőjének (Dr. Bernard Raoul és M. Haek) jelentését meghallgatva, a code eszméjét elejtette, mert előnyösebbnek találta az ilyen egészségügyi távírások szerkesztésénél a közértelmű nyelv használatát. (J. T. 1928. évi 10. szám.)

Dr. Havas Fcrenc.

H I R E K

A m. kir. posta szereplése nemzetközi ügyekben.

A nemzetközi postaegyesületbe tartozó országok határozata szerint az 1929. év tavaszán, Londonban esedékes nemzetközi postakongresszus anyagát, folyó év őszén Párisban, egy előkészítőbizottság tárgyalja. Ebben a bizottságban a postaegyesület 83 igazgatója közül 14, közöttük Magyarország is résztvesz. A tárgyalások október közepén kezdődtek és november végefelé zárulnak. A tárgyalásokon a magyar postát dr. báró Szalay Gábor, a posta vezérigazgatója képviselte, aki mellett, mint fonctionnaire attaché, dr. Forster Károly postatanácsos működött. A tárgyalások még teljesen nem fejeződtek be, minthogy azonban a legfontosabb kérdések tárgyalása már befejeztetett, dr. báró Szalay Gábor Budapestre visszatért s a hátralevő, csekélyebb jelentőségű fogantató szabályzatok tárgyalásánál Magyarországot, dr. Forster Károly egyedül képviseli.

A IV. országos távíróverseny eredményének kihirdetése, illetőleg a díjkiosztás alkalmával, Dimény Mózes postafőigazgató, a rendezőbizottság társelnöke a versenyzőkhöz a következő beszédet intézte:

„Kedves Kartársak!

Mikor a versenyek előtt tisztelgő látogatást tettek az elnökségnél, hangsúlyozottan kiemeltém, hogy én bízom az Önök sikereiben, de bízom abban elsősorban Önök. Legyenek a versenyek alatt higgadtak és nyugodtak s ha jól felkészülve jöttek a versenyekre, akkor a kívánt siker nem maradhat el.

Önök szótfogadtak s így a siker megjött a versenyeredményekben. Vannak, akik a csatában megsebesültek, de melyik csatában nincsenek ilyenek? Reméljük, hogy ezek a sebesülések múlt bajok s a meggyógyult sebesültekkel a legközelebbi versenyeken ismét találkozni fogunk az ő teljes meglepedésükre.

Mikor a sikerhez, a nyerteseknek, de különösen a bajnokoknak, az elnökség nevében még egyszer gratulálok, arra kérem Önöket, hogy azt a munkát, melyet a verseny érdekében elkezdtek, ne hagyják félbe, hanem folytassák, hogy a jövőben még nagyobb eredményeket érthessenek el és hogy így esetleges nemzetközi versenyen újból dicsőséget szerezhessenek a magyar névnek és a magyar távírásoknak.

Folytassák a megkezdett munkát azok is, akik díjat nem nyertek, hogy kitartó munkával magukat jövőre felküzdhessék a nyertesek közé.

Kedves Kartársak! A mai napon egy vándordíj indult el útjára, a „Jancsó-serleg” bajnokdíj, melynek az a rendelkezése, hogy a legkiválóbb távírás kartársakat időről-időre nemes versenyre, fokozottabb munkateljesítményre, hírnév és becsvágy szerzésére lelkesítse, buzdítsa.

Herrmann Miksa kereskedelemügyi m. kir. miniszter úr Ónagyméltósága felhatalmazást adott az elnökségnek arra, hogy nevében a nemes gondolatért és áldozatkészségért, melyeknek alapján a szóbanlévő bajnoki díj létrejött, Jancsó János hivatali igazgató ömáltóságának, valamint a központi távíróhivatal személyzetének

ez alkalommal elismerést és köszönetet nyilvánítsunk.

Köszönetet mondok az elnökség nevében az ellenőrző- és bírálobizottság tagjainak, akiknek ügybuzgó és lelkiismeretes munkája a versenyek szabályszerű menétét és az eredmény tisztaságát biztosította.

Köszönöm mindenkinek azt a sok jóindulatot, mellyel ezt a versenyt támogatta és Isten áldását kérem a nemes és kitartó munka eredményeire.

A viszontlátásra a következő versenyek alkalmával! Találkozunk ott, a nemzet boldog jövőjében még jobban megerősödött hittel és reménnyel."

A díjkiosztást az Országos Postás Zene- és Kultúregyesület jól sikerült hangversenye követte.

Majd ennek befejezése után a Tisztviselők Kaszinójában társasvacsera volt, melyen a versenyrendezésén kívül a posta vezetősége is megjelent.

Az első felköszöntőt szintén Dimény Mózes főigazgató mondotta a következőkben:

Mikor a magyarok közüggel kapcsolatban összejönnek, a multba kell tekinteniök, hogy elviselhessék a jelent és építéssék a jövőt.

Ezért nekünk nem kell évezredek történelmünk első lapjait forgatnunk, elég tanúságot merítenünk a közelmultból, nevezetesen a világháborúból és az azt követő nehéz időkben.

Princip golyója jeladás volt a világ felgyújtására. Ha nem lett volna az, akkor a gaztett nem világháborúval, hanem a büntetőtörvény alkalmazásával végződött volna. Igazságunk tudatában katonáink dalolva mentek a harcmezőre. Élénk emlékeztünkben vannak hadseregünk dicső haditettei ellenséges földeken. De nemcsak a katonák teljesítették kötelességeiket, hanem az otthonmaradtok is. A távirászgárda is emberfeletti munkát végezt, senki se kérdezte, miért kell oly hosszú ideig, oly sokat dolgozni. Mindenki dolgozott fanatikusan kötelességtudással, nem törődve azzal, hogy elhalványul az arca rózsája, elgyengülnek az izmai s az idegzet felőrölkedik. Ennek az önfeláldozásnak azonban végül hatalmas ellenségei támadtak, szövetségeseink gazdasági bajaiban, az ezt kihasználó destrukcióban és az ellenség kiapadhatatlan propagandájában, melyekkel szemben nem védekeztünk vagy nem védekezhattünk. Ezeknek tulajdoníthatjuk a háború elvesztését. A nagy összeomlásban állami életünk hajóját kalózkodó és marta-lócok kerítették hatalmukba, akik megfélelkezve mindenről, megalázták a magyar

nemzetet és „nem akarok katonát látni” bűnös és gyáva elvvel megcsönkítani engedték ezeréves országunkat. Soha sem volt nemzetünk olyan súlyos helyzetben, mint az említett időkben. Minden jóézésű magyar ember úgy érezte akkor, hogy megszűnt nálunk teljesen az állami élet, mert nem volt egyetlen biztos fix pont sem, melyre támaszkodni lehetett volna!

Egyszer csak hallottunk suttogni, majd beszélni arról, hogy magyar hadsereg van alakulóban. Később illetékes helyről hallottunk annak közeljövőben a fővárosba leendő bevonulásáról, ami izgalmas várakozás után nálunk és lelkünk gyönyörűségére meg is történt. Horthy Miklós volt a nemzeti hadsereg megalapítója és fővezére. A sok millió magyar között ő volt az, aki a magyar géniusz meghibletésére, a nemzet sötét éjszakájába világosságot gyújtott és megteremtette azt az erőt, azt a fix-pontot, melyre fel lehet építeni a boldog magyar jövőt. A nemzet hálájának kifejezéséül a fővezért az ország kormányzójává választotta, aki azóta állami életünk hajóját kormányozza magyar szívvel, erős akarral, bölcs előrelátással és törhetetlen hittel a nemzet boldogabb jövőjében.

Minden becsületos magyar embernek kötelessége Ó Főméltóságát a magyar becsületért, a lelki és területi integritás helyreállításáért folytatott nagy munkájában minden erejével, minden becsületos törekvésével, még a legnagyobb áldozatok árán is támogatni.

Magyar távirász Barátaim, Önök is ebben a nagy munkában vettek részt, mikor a mult évben Comóban a nemzetközi távirőversenyen becsületet szereztek a magyar távirász névnek. De ebben a munkában vettek részt most is, mikor hosszú, fáradságos és kitartó munka után a IV-ik országos versenyen is megmutatták erős akaratukat, képességeiket és ezekkel együtt azt, hogy minden pillanatban készen vannak arra, hogy egyfelől külföldi kartársakkal újra felvegyék a versenyt, másfelől pedig készen vannak arra is, hogy ha elkövetkezik a nemzet vágyának teljesülése, a hírszolgálat kifogástalan ellátásával nagy szolgálatot tegyenek szeretett hazánknak.

A nemzeti lélek építését látom a Jancsó-serleg vándordíj létesítésében is, mert ez a díj a magyar távirászokat nemes munkára, nemes vetélkedésre lelkesíti s ezáltal a kartársi megbecsülést és együttérzést fejleszti, sőt előmozdítja.

Minden magyarnak hasonló munkára kell törekednie, hogy egyesítsük a magyar akaratot, a magyar erőt, a magyar vágyat, a magyar hitet egyetlen egy akarrattá,

erővé, vággyá és hitté, hogy így a magyar lelki integritást olyan erőssé tegyük, hogy bármilyen súlyos helyzetben legyen is a nemzet, a nagy nemzeti gondolat megakadályozza azt, hogy az ország hajójának kormányása kalózok, vagy martalócok kezeibe kerüljön.

Ezekben az érzésekben, gondolatokban és elhatározásban üritsük poharainkat Magyarország Kormányzójának, Horthy Miklós Ó Főméltóságának egészségére.

Az Észak-Amerikával való távbeszélőforgalom ünnepélyes megnyitása a f. évi november hó 12-én, d. u. fél öt órakerült meg. Ebből az alkalmából a budavári miniszterelnökségi palotából gróf Bethlen István m. kir. miniszterelnök beszélt Washingtonnal és Kellog külügyi államtitkárt a fontos közlekedési út megnyitása alkalmából meleg hangon üdvözölte. Kellog amerikai külügyi államtitkár ugyancsak lendületes szavakkal tolmácsolta az Unió kormányának üdvözlését. A két vezető-államférfiú után J. Buttler Wright, budapesti amerikai követ beszélt Pelényi János washingtoni magyar ügyvivővel.

Az ünnepélyes megnyitáson a miniszterelnökségen a m. kir. posta képviselőjében Kol Ferenc h.-államtitkár, a postavezérigazgatóság B) főosztályának vezetője és Ujj György műszaki igazgató jelentek meg. Az új összeköttetés megnyitásának előkészítő munkáját az angol igazgatás két kiküldöttje, Mr. H. G. Beer és Mr. H. W. Camp irányították Budapesten.

Az új összeköttetést a Budapest—Wien közti távbeszélőkábel megépítése tette lehetővé. Budapestről ugyanis Ausztrián, Németországon és Belgiumon át Londonig az összeköttetést a távkábel útján létesítik, mely utóbbi várost ugyancsak kábel köti össze a Rugby-ben levő drótnélküli távbeszélő adóállomással, ahonnan a rádió viszi át a beszélgetést a New-York közelében fekvő Houlton-ba. Innen ismét kábelen, illetőleg vezetéken létesítik az összeköttetést az északamerikai rendeltetési központtal. Az Amerikából Budapestre irányuló forgalomnál a két kontinensen a helyzet azonos. A transzeáni közvetítés azonban az amerikai Rockypoint adóállomás és a skóciai Cuvar vevőállomás között bonyolódik le.

Ennek a nagyjelentőségű összeköttetésnek sajnos, van egy nagy hibája, — nevezetesen igen drága. Egy Budapestről New-Yorkkal folytatott 3 perces beszélgetés díja 294 pengő. Ennek ellenére van érdeklődés az új forgalom iránt. Így pld. a megnyitás napjára 4 magánbeszélgetést jelentettek be, melyek közül azonban csak kettőt bonyolítottak le.

KÖNYVSZEMLE

„Francia vezérfonal a nagytávolságú távbeszélőforgalom számára” („Französischer Spracntührer tür den Fernsprechweitverker”) címmel Lang Albert német postatanácsos (Reichpostzentralamt Berlin) tollából s a berlini „Weidmannsche Buchhandlung” kiadásában új szakkönyv jelent meg, melynek ára kötve 9 birodalmi márka.

Az utóbbi években megkezdett s sok országban már erősen kifejlesztett kábelhálózat építése a nemzetközi távbeszélőforgalmat hatalmas fejlődéshez segítette s az idegen nyelvű emberekkel való érintkezés szükségességének érzését a távbeszélővel foglalkozó körökben megerősítette. Különösen áll ez a megállapítás a távbeszélő szolgáltatást ellátó ama tisztviselőkre, kikre az idegen államokkal való forgalom lebonyolításának s a hálózat karbantartásának gondja hárul. A nemzetközi érintkezés főleg francia nyelven történik. A most megjelent vezérfonal, mely német-francia és francia-német részből áll s a beszélgetések alkalmával a szolgáltatásban leggyakrabban előforduló beszédformák ismertetése mellett még a távbeszélőforgalomban használatos szakkifejezések és megszólítások szavait tartalmazó szótárt is nyújt megrendelőinek, kétségkívül jó szolgálatot fog tenni a szaktisztviselőknek. A közölt frázisok bőségét a következő számok bizonyítják: 158 frázis a forgalmi szolgálatra, 176 a vonalzavarokra, 101 az erősítő-állomások szolgálatára és 114 az árammérő szolgálatra vonatkozólag. A szótár maga a bő tartalom szellemében készült, a nélkülözhetőket mindazonáltal figyelmen kívül hagyva. (E. F. 1928. évi 10. szám.)

Szerkesztői üzenetek

Többeknek. Lapunk szerkesztő-bizottsága minden hónap harmadik péntekjén ülésezik. A nekünk szánt kéziratokat legkésőbb a hó 10-ik napjáig felelős szerkesztőnk címére kérjük feladni.

Kotsis Zoltán II. oszt. tiszt, Keszthely. Az a javaslat, hogy esetleges visszaélések megakadályozása céljából a felvevő tisztviselő a csekk-elismervényre írja fel a napi aljegyzék tételszámát vagy pedig rendszeresíttessék olyan csekk befizetési lap, amelynek elismervényén a feladó köteles legyen a nevét szintén feljegyezni, számbavehető munkatöbbletet róna a befizetőkre és a közvetítő hivatalokra. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az

elismervény a jelenlegi adatokkal csupán a megtörtént befizetést igazolja. Javaslatának elfogadása esetén látszat szerint azt is igazolná, hogy a kérdéssel összeget az ott feltüntetett befizető fizette be, ami pedig beláthatatlan következményekkel járhatna. A javasolt újítás különben nemcsak, hogy nem szüntetné meg a visszaélési lehetőségeket, de azoknak még tágabb teret engedne azért, hogy a befizető nevének tévedésbe ejtés céljából való utólagos megváltoztatására is alkalom nyíljon és emellett jóhiszemű tévedésekre is több mód kínálkozna.

Javaslatában példaként felhozott esetben a könyvelési szelvények minden esetben a postatakarékpénztár őrzetében vannak s felszólalások esetén, nemcsak az al-

jegyzékek, hanem a vonatkozó könyvelési szelvények is támpontul szolgálnak. Az írott szöveg hasonlóságából tehát az azonosság már ekkor könnyen megállapítható. Ha pedig ez bármilyen okból nem volna lehetséges, csak akkor kerülne a sor a számlatulajdonos birtokában levő értesítőlap bekérésére, amely már kétségtelen támpontot nyújt az azonosság megállapítása tekintetében. Csak egészen kivételes esetekben szokott megtörténni az, hogy a nyomozásba az érdekelt postahivatalt is bevonják.

A vizsgálatnak a felvevő postahivatalra való kiterjesztése rendszerint csak akkor szokott megtörténni, ha a tényállás felderítése azt feltétlenül szükségessé, illetőleg elkerülhetetlenné teszi.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GÁBOR, m. kir. postatitkár.

Márkus Lajos

VASSZERKEZETEK GYÁRA

Budapest, VI., Hun uccsa 4.

Telefon: L. 920—40, 920—41.

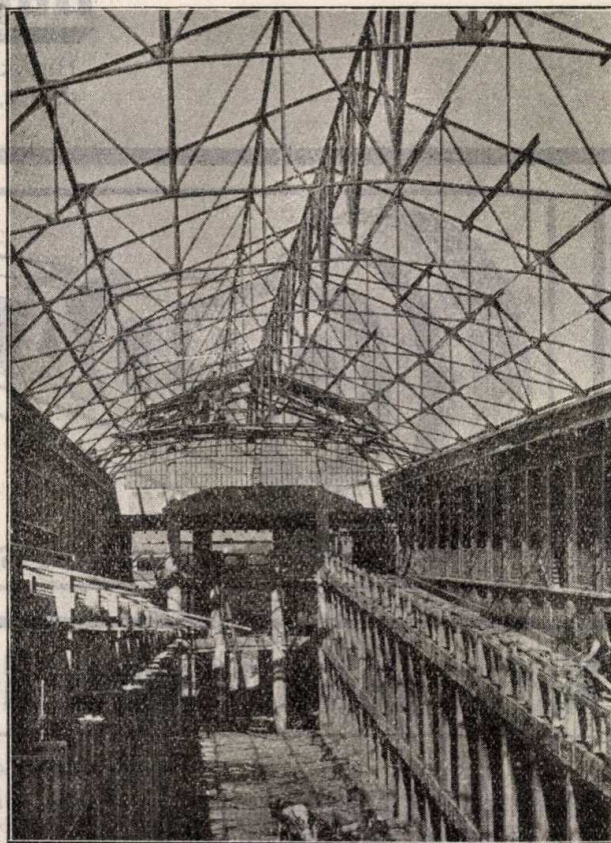
Speciális gyártmányok:

ragacs nélküli

üvegtetők,

prizmás levilágítók,

tető szerkezetek.

A m. kir. Posta Központi Jármutelep garage-épületének vastetőszerkezete és ragacs nélküli üvegfelvilágítója.

GANZ-DANUBIUS

BUDAPEST, X., KÖBANYAI-UT 31. SZÁM.

Telefonszám: Teréz 104-73. — Sürgőnycim: Ganzcom Budapest.

Wagongyár

Mindennemü személy- és teherkocsik.

Gépgyár

Motorok, lokomobilok, traktorok, mezőgazdasági gépek, hengerszékek, viziturbinák, szivattyúk, téglagyári és aprítógépek.

Hajógyár

Hajók, motorcsónakok, kotrók, daruk, hid- és vasszerkezetek.

Magyar Rézhengerművek Részvénytársaság

Azelőtt

Chaudoir Gusztáv és Társa Rézhengerművei

BUDAPEST, V., VIZAFOGÓ 1460

SÜRGÖNYCIM: „CHAUDOIR“

TELEFONSZÁM: L. 909-00, 909-01, 909-02.

GYÁRTMÁNYAINK:

Hengerelt és huzott vörösréz-, sárgaréz- és egyéb fémárúk, úgymint: lemezek csövek, huzalok, rudak, kupok, lokomotív-tűzszekrénylemezek, butorcsövek stb.

továbbá szőlőpermetezők elsőrendű minőségű vörös- és sárgarézszervényekkel, vörösrézüstök, sárgarézbutorveretek és csuklóspántok stb.

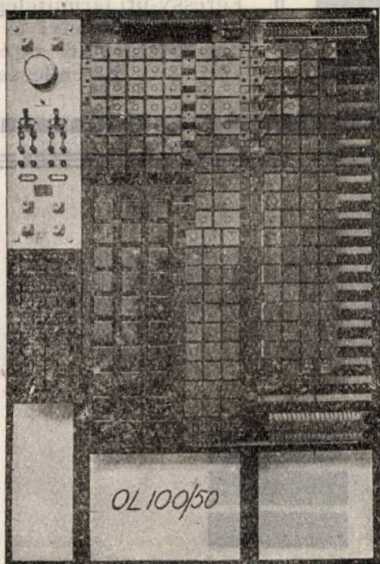
„ERICSSON“

MAGYAR VILIAMOSSÁGI RT.

BUDAPEST

Fehérvári-út 70.

Tel.: T. 223-09, T. 289-64, J. 340-98.
J. 454-65.

50 vonalas, 100-ig bővíthető auto-
matikus kapcsoló.

Gyártmányaink mindinkább
közismertté váló sajátosságai:

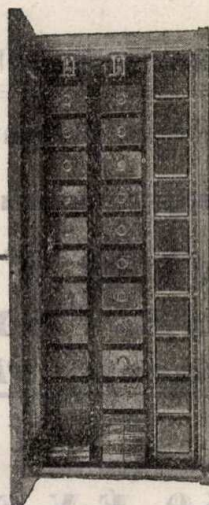
1. Megbízható működés.
2. Minimális karbantartási költség.
3. Tetszetős külső és gondos belső kidolgozás.
4. Versenyképes árak.

Az 1928. év újdonságai:

**Autofmatikus házi telefonbe-
rendezések 12-1000 vonalig.**

**Állami csatlakozás 4 fővonalig,
billentőgombos készülékekkel.**

Alközpontok 100 vagy 1000 vonalig bővíthető rendszer szerint. Házi és kimenő állami kapcsolások kezelő nélkül. Bejövő hívások fogadására és továbbítására manuális vagy félautomatikus közvetítő be-
rendezés. Teljesen automatikus vidéki központok és hálózatok, interurbán forgalomban is kezelő nélkül, bármely vonalszámra.

24 vonalas kapcsoló

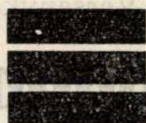
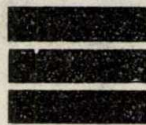
Tóth Imre és Társa

KÖZPONTI FÜTÉS, SZELLŐZTETÉS
ÉS EGÉSZSÉGÜGYI MŰSZAKI
BERENDEZÉSEK GYÁRA

**Budapest,
V., Katona József-utca 3. szám**

Létesítette: A M. kir. posta Krisztina, Teréz, Obuda, Svábhegy, Zugliget, Lipót, Újpest telefonközpontjainak közp. gőz- illetve melegvízfűtési berendezéseit, továbbá az Egressy-uti járműtelep és még számos helyi és vidéki postaépület egészségügyi berendezéseit,

Hatschek, Guttmann és Társa

elektrotechnikai vállalat
**Budapest, V.,
Széchenyi-utca 7.**

Költségvetések díjmentesen!

Készít mindenféle villamosberendezési munkákat.

KÖRTING B. és E. RÉSZVÉNYTÁRSASÁG GÉPGYÁR Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 11. sz.

Létesítette a Magy. Kir. Posta Egressy-úti központi járműtelepének fűtésberendezését, többek között kb. 100 drb. saját konstrukciója és gyártmányú calorifer légfűtőkészülék alkalmazásával.

50 ÉVES TAPASZTALAT!

Porszívó- és szárítóberendezések különféle célokra. PENTA csónakmotorok. Fűtési-, vízvezetéki- és csatornázási berendezések bármily terjedelemben.